

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET

Karla Zvonar

**PRILAGODBA FRANCUSKIH POSUĐENICA U
HRVATSKIM RJEČNICIMA**

Zagreb, 2017.

*Ovaj rad izrađen je na Odsjeku za fonetiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
pod vodstvom dr. sc. Gordane Varošaneć – Škarić, red. prof.
i predan je na natječaj za dodjelu Rektorove nagrade u
akademske godine 2016./2017.*

Popis i objašnjenje kratica:

KS – kratkosilazni naglasak

KU – kratkouzlazni naglasak

DU – dugouzlazni naglasak

DS – dugosilazni naglasak

zanagl. – zanaglasna dužina

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. TEORIJA JEZIČNOG POSUĐIVANJA	2
3. GLASOVNI SUSTAVI HRVATSKOG I FRANCUSKOG JEZIKA	4
3.1. Vokalski sustav hrvatskoga jezika.....	4
3.2. Vokalski sustav francuskoga jezika.....	5
3.3. Usporedba francuskih i hrvatskih vokala.....	6
3.4. Konsonantski sustav hrvatskoga jezika	8
3.5. Konsonantski sustav francuskoga jezika	9
3.6. Usporedba francuskih i hrvatskih konsonanata.....	11
4. FONEMSKA PRILAGODBA	11
5. PROZODIJSKA OBILJEŽJA.....	12
6. NAGLASNA PRILAGODBA	13
7. HIPOTEZE I CILJEVI RADA	15
8. MATERIJAL.....	16
9. REZULTATI	16
10. RASPRAVA.....	23
11. ZAKLJUČAK	24
12. ZAHVALE.....	25
13. POPIS LITERATURE	26
14. SAŽETAK	31
15. SUMMARY	32
16. ŽIVOTOPIS	33
17. PRILOG.....	34

1. UVOD

U elektroničkim i tiskovnim medijima ili u svakodnevnim razgovorima nerijetko opažamo riječi stranoga porijekla ili riječi za koje i prosječan govornik može tvrditi da nisu izvorno hrvatske. Katkad se radi o riječima ili izrazima koji se nisu uklopili u jezik domaćin, pa su mu neprilagođene na više jezičnih razina, dok se, s druge strane, neke riječi toliko dobro zamaskiraju djeluju kao da su oduvijek sastavni dio jezika u kojem se koriste. Bilo da se radi o riječi koju odmah prepoznamo kao stranu ili o onoj prikriivenoj, na području smo jezičnog posuđivanja, odnosno jezičnih dodira. Ova je problematika u središtu istraživanja poredbene lingvistike u koju se uključuju i neizbježni sociološki elementi pa čak i psihologija, no Filipović (1986) navodi kako je sociolingvistika preširoka. Stoga je bolje rješenje svrstati tu problematiku u kontaktnu lingvistiku ili drugim riječima lingvistiku jezičnih dodira. Ovdje su uključeni svi aspekti jezika: od miješanja uslijed dodira jezika i kulture do bilingvizma ili čak multilingvizma. Obično jezik razvijenije kulture utječe na one jezike koji nisu toliko razvijeni. Međutim, moguć je i obrnuti utjecaj, osobito na fonološkoj razini (Škiljan, 1994). S obzirom da hrvatski nije svjetski raširen jezik poput engleskog, španjolskog, njemačkog ili francuskog, podložniji je utjecajima drugih, većih jezika. Upravo se na tome temelji ovo istraživanje. Bazirajući se na utjecaj francuskoga jezika, cilj je bio istražiti na kojim razinama i na koje načine dolazi do kontakta te u kojoj je mjeri taj kontakt prilagođen jeziku domaćinu, odnosno hrvatskome jeziku. Pretpostavilo se da će u nekim oblicima biti moguće dvije varijante, osobito u onima koji se češće koriste. S obzirom da se kontaktna lingvistika temelji na longitudinalnim istraživanjima, bilo je potrebno konzultirati rječnike hrvatskoga jezika u različitim vremenskim periodima. Na taj način dobili smo uvid u dosljednost nekih jezičnih oblika, kao i u različite mogućnosti koje su tijekom vremena prihvaćene.

Jezik nije stabilan i nepromjenjiv. Postoji zahvaljujući ljudima, a također se zbog njih mijenja. Nastajanje novih jezika iz jednog postojećeg prilično dobro ilustrira taj proces (primjerice stvaranje romanskih jezika iz latinskog). Osim toga, dinamiku jezika izuzetno jasno prikazuje i razvoj „jezika mladih“: uslijed korištenja društvenih mreža, praćenja stranih, najčešće američkih televizijskih programa te općenito utjecaja masovnih medija, vokabular mladih ljudi često čine riječi poput: *chattati*, *event*, *frend*, *cool* itd. Može se reći da je za to u najvećoj mjeri zaslužan engleski jezik kao svjetska velesila na vojnom i političkom planu te kao žarište tehnološke

proizvodnje i razvoja komunikacije putem društvenih mreža (Opačić, 2007). S druge strane, u francuskoj populaciji vrlo je poznata zamjena slogova (fra. *verlan*) čiji su oblici prihvaćeni do te mjere da su ušli i u rječnike.

Jezično posuđivanje nije nedavna pojava: prema Franoliću (1975), do prvog doticaja hrvatskog jezika s francuskim dolazi već u 8. stoljeću. Do dodira različitih jezika i kultura najčešće je dolazilo putem migracija, osobito iz političkih i vojnih razloga. No kasnije, kako je obrazovanje sve više dobivalo na važnosti, i ono je postalo jednim od njih. Danas, sa sve većom povezanošću na svjetskoj razini, s razvojem tehnologije i olakšanim pristupom informacijama, taj je kontakt sve vidljiviji. Dobar primjer koji oslikava jezični kontakt su hibridni jezici poput kreolskog i pidžin jezika (Weinreich, 1979).

Kako su ljudi ti koji komunikacijom ostvaruju, ali i stvaraju jezik, jezična su proučavanja uvijek moguća i poželjna. Štoviše, sociofonetska i sociolingvistička istraživanja prijeko su potrebna zbog opisa i tumačenja novih govorno-jezičnih pojava i stavova o jeziku. Na taj je način moguće napraviti usporedbu između starijih i novijih oblika te tako vidjeti u kojem je trenutku došlo do promjene. Upravo zbog dinamike govorno-jezičnog razvoja postoji veliki broj izdanja rječnika, a njihovom analizom mogu se primijetiti i nesustavnosti.

Ovaj rad bavit će se prilagodbom francuskih posuđenica u pet hrvatskih rječnika, od kojih je prvi izdan 1979. (Klaić, 1979), a posljednji 2015. godine (Jojić, Nakić, Vajs Vinja, Zečević, 2015)¹. Prikupljena građa sastavljena je od imenica analiziranih na temelju fonemske i naglasne prilagodbe. U prvom dijelu rada iznijet će se teorijski okvir potreban za shvaćanje šire problematike posuđenica i njihova naglašavanja u skladu s naglasnom normom hrvatskoga jezika. Drugi dio rada usmjeren je na postavljene hipoteze i ciljeve koji se žele ovim radom postići, a nakon toga predstavljen je korpus na kojemu je istraživanje provedeno te rezultati i zaključak.

2. TEORIJA JEZIČNOG POSUĐIVANJA

Već je početkom dvadesetih godina prošloga stoljeća Edward Sapir pisao o jezičnome posuđivanju i posvetio mu jedno poglavlje svoje knjige. U njemu govori kako je upravo „posuđivanje riječi“ najjednostavniji način na koji jedan jezik vrši utjecaj nad drugim (Sapir, 1921:

¹ U daljnjem tekstu Jojić i dr. (2015)

206). U shvaćanju različiti konceptualizacija jezika važno je spomenuti i Sapir-Whorfovu hipotezu: prema ovoj hipotezi, jezične strukture i način percepcije stvarnosti ovise jedno o drugome. Jezici se međusobno razlikuju po strukturi, ali i po načinu prikazivanja stvarnosti: govornici jednog jezika percipiraju stvarnost kroz prizmu svoga jezika, dok govornici drugoga jezika čine isto, ali kroz svoj jezik. Prema tome, jezik je taj koji određuje stvarnost (Škiljan, 1994). S druge strane, Martinet (1967) govori kako jezik nije pretisak stvarnosti, no u kontekstu artikulacije jezika opisuje kako Francuzi i Španjolci na različite načine govore istu stvar: kada ga boli glava, Francuz će reći „J'ai mal à la tête“, dok će kod Španjolca biti „Me duele la cabeza“. U slučaju francuskog jezika subjekt je upravo onaj tko govori, dok je u španjolskome subjekt „glava“. Na temelju toga može se zaključiti da se iskazi razlikuju, ali ideja ostaje ista.

Jedan od uglednih hrvatskih lingvisti koji je svoja istraživanja posvetio tematici jezičnih posuđivanja je Rudolf Filipović. Tako je u jednoj od svojih knjiga (Filipović, 1986) dao detaljan prikaz toga procesa. Za početak govori kako je najjednostavniji oblik lingvističkog utjecaja onaj u kojem se riječ izvuče iz jednog jezika i zatim upotrijebi u kontekstu nekog drugog jezika. Ta je riječ bila u potpunosti prilagođena sustavu jezika iz kojeg je uzeta, što znači da je posjedovala određene karakteristike pripadnosti tom jeziku. Kada riječ prelazi u drugi kontekst, odnosno u drugi jezik, te karakteristike mogu se zadržati ili se mogu izmijeniti i prilagoditi sustavu u koji je riječ došla. Taj slučaj posuđivanja naziva se interferencijom između dva jezika (Filipović, 1986). U kontekstu francusko-hrvatskog posuđivanja primjer interferencije možemo prikazati u francuskoj riječi *buffet* (/byfe/): kada prelazi u hrvatski kontekst, ta riječ može ostati ista i na taj način zadržati originalno mjesto naglaska, a izgovor ostati neprilagođen hrvatskom glasovnom sustavu (/bifê/). U tome će slučaju naglasak biti na posljednjem slogu, a glasovi će biti francuski. Može se reći da riječ nije u potpunosti prilagođena čak i kad postoji prilagodba samo na jednoj ovih razina. No, moguća je i izmjena, odnosno prilagodba riječi hrvatskom naglasnom i glasovnom sustavu: tada će se naglasak pomaknuti za slog unaprijed, a izvorno mjesto očuvati uz pomoć zanaglasne dužine. Francuski glasovi prilagodit će se onome što hrvatski glasovni sustav nudi, odnosno pronaći će se najbliža mogućnost kako bi riječ bila što sličnija originalnoj (/bifê/). Dva jezika mogu doći u kontakt jedan s drugim neposredno, odnosno direktno, te posredovanjem nekog trećeg jezika. No, ističe kako to i ne mora biti jezik, već da su vrlo često masovni mediji ti koji posreduju u procesu posuđivanja.

U kontekstu lingvistike neophodno je spomenuti i Dubravka Škiljana koji unutar jedne knjige iznosi pregled i problematiku lingvističke domene (Škiljan, 1994). U okviru jezičnoga posuđivanja ponajviše se koncentrira na slučaj bilingvizma, odnosno dvojezičnosti.

Kako je i žargon važan element kulture, jezika, a osobito govora, potrebno ga je spomenuti i u ovome kontekstu. Ivas je prikazao njegovu tematiku te se osvrnuo na njegov status u govoru: opisuje shvaćanje onih teoretičara koji žargon smatraju stvaralaštvom, originalnošću i odmicanjem od propisanog, pa čak i nametnutog, te s druge strane onih koji ga poistovjećuju s parazitom (Ivas, 1988). U novije vrijeme nerijetko se od drugih jezika posuđuju i vlastita imena, pa isti autor (Ivas, 2003) ukazuje na probleme u njihovom izgovaranju.

Hrvatski naglasni sustav posuđen je jednako kao i leksički oblici. Preuzet je od novoštokavskih govora na kojem se temelji i sam jezik (Delaš, 2013). Ovo je također delikatno područje jer su rasprave o pravilnome naglašavanju i dalje u tijeku.

3. GLASOVNI SUSTAVI HRVATSKOG I FRANCUSKOG JEZIKA

Prije postavljanja hipoteza potrebno je opisati glasovne i naglasne sustave jezika čiji odnos pratimo. Na taj način dobivamo uvid u sličnosti i razlike među njima. Počevši s vokalskim sustavima hrvatskoga i francuskoga jezika prikazat ćemo prilagodbu govorno-jezičnih oblika na fonemskoj razini, napraviti usporedbu te izložiti pravila fonemske prilagodbe.

3.1. Vokalski sustav hrvatskoga jezika

Landau, Lončarić, Horga i Škarić (1995)² predstavili su glasovni sustav hrvatskoga jezika koji Međunarodno fonetsko društvo (engl. *International Phonetic Association*) uzima kao standardni. Navode da u hrvatskome jeziku postoji pet kardinalnih oralnih vokala (/a/, /e/, /i/, /o/, /u/), jedan diftong /ie/ te neutralan vokal šva /ə/. Ovisno o naglasku i zanaglasnoj dužini, kardinalni vokali mogu biti dugi ili kratki. Oralni vokali nastaju vibracijom glasnica, prilagodbom nastalih vibracija u vokalnom traktu te odgovarajućim oblikovanjem usne šupljine. Kako bismo ustanovili obilježja nekog vokala, odnosno je li neki prednji, stražnji, zatvoren ili otvoren uzimamo u obzir stupanj otvora i mjesto artikulacije. U tome nam pomažu akustičke analize vokala, konkretno prva

² U daljnjem tekstu Landau i dr. (1995).

dva formanta. Babić, Brozović, Moguš, Pavešić, Škarić i Težak (1991: 179)³ definiraju formante kao „pojačane dijelove spektra koji su rezultat rezonantnih frekvencija govornog prolaza“. Pokazalo se da prvi i drugi formant daju direktan uvid u pomicanje artikulatora: prvi formant ovisi o stupnju otvora čeljusti, dok je drugi formant povezan s položajem jezika, odnosno njegovim pomicanjem unaprijed i unatrag. Što je veća frekvencija prvoga formanta, to je vokal otvoreniji, a što je veća frekvencija drugoga formanta, to je vokal *prednji*. Tako vokal /i/ kao najzatvoreniji vokal ima najnižu frekvenciju prvoga formanta, a kao sasvim prednji vokal ima i najvišu frekvenciju drugoga formanta. Dakle, što je čeljust otvorenija, frekvencija F1 je viša, a što se više jezik pomiče prema naprijed, frekvencija F2 se povećava. Akustičkim analizama možemo ustanoviti da su moguće beskonačne varijacije vokala (Bakran, 1996).

3.2. Vokalski sustav francuskoga jezika

Za razliku od hrvatskoga, francuski jezik poznaje dvije vrste vokala s obzirom na način tvorbe: oralne i nazalne (Fourgeron i Smith, 1999). Oralni vokali također su opisani prema stupnju otvora i mjestu artikulacije, no francuski razlikuje čak četiri stupnja otvora (zatvoreni, poluzatvoreni, poluotvoreni i otvoreni) i tri mjesta artikulacije (prednji, središnji i stražnji). Svi stražnji vokali su zaobljeni, dok prednji vokali mogu biti i zaobljeni i nezaobljeni. U francuskome je jeziku broj vokala puno veći nego u hrvatskom: ako ubrajamo šva (/ə/), oralnih vokala je dvanaest, dok su nazalna četiri vokala. Prednje oralne vokale čine /i/, /e/, /ɛ/, /a/, /y/, /ø/ i /œ/, pri čijoj je artikulaciji koncentracija jezika pri u prednjem dijelu usne šupljine. Otvorenost (fra. *aperture*) je puno veća kod /a/ nego kod /i/ jer se jezik spušta, a istovremeno se i povlači unatrag. S druge strane, stražnji dio jezika sudjeluje u artikulaciji stražnjih oralnih vokala: /ɑ/, /ɔ/, /o/ i /u/, a njihovo je mjesto artikulacije na području mekog nepca. U francuskome postoje oprečni parovi vokala koji se razlikuju po stupnju otvorenosti (fra. *voyelles à double timbre*). To su: /ɛ/ i /e/, /ɔ/ i /o/ te /ø/ i /œ/, dok neki čak navode postojanje distinkcije između /a/ i /ɑ/ (Carton, 1974). S druge strane, francuski vokalski sustav sadrži i četiri nazalna vokala, a to su: /ɔ̃/, /ẽ/, /œ̃/ i /ã/. Glavno obilježje koje ih razlikuje od oralnih je spuštanje mekog nepca koje omogućuje prolaz zračne struje i kroz nosnu šupljinu. U usporedbi s njihovim oralnim inačicama, položaj jezika i usana je prilično sličan.

³ U daljnjem tekstu Babić i dr. (1991)

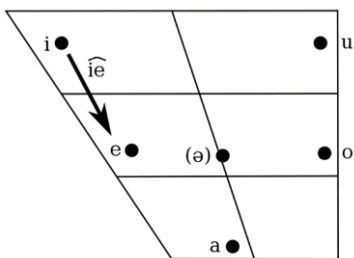
Slog i pozicija u riječi određuju hoće li vokal biti otvoren ili zatvoren (Desnica-Žerjavić, 1996). Zatvoreni slog završava konsonantom, dok otvoreni završava vokalom. U slučaju da riječ ima zatvoreni slog, vokal će biti otvoren (primjerice riječ *port* [pɔʁ] je jednosložna, završava konsonantom te je stoga to zatvoreni slog, a vokal u njemu je otvoren). Kod francuskog uvijek treba imati na umu da se ne čita onako kako se piše, pa tako ni finalni /t/ u prethodno navedenoj riječi. Pod pozicijom u riječi smatra se naglašenost, odnosno nenaglašenost: naglašena pozicija predstavlja posljednji slog, a nenaglašena sve ostale slogove u riječi. Ovaj kriterij direktno je vezan za grafiju: uzmimo za primjer naglašenu poziciju u riječi *chanter* [ʃɑ̃te] u kojoj je grafija –er: upravo zbog te grafije u toj poziciji /e/ je zatvoren. S druge strane, riječ *merci* [mɛʁsi], koja također u sebi ima –er-, /e/ je otvoreno: različito je to što se nalazi u nenaglašenoj poziciji, odnosno ne radi se o posljednjem slogu. Osim sloga i pozicije, naglasci na vokalima nam također pomažu odrediti je li neki vokal otvoren ili zatvoren: postoji naglasak koji upućuje na zatvorenost vokala (fra. *accent aigu*) (´), naglasak koji govori da je vokal otvoren (fra. *accent grave*) (˘) i cirkumfleks (fra. *accent circonflexe*) (^). Prva dva naglasaka nalaze se samo na vokalu /e/ i govore o tome radi li se o zatvorenoj ili otvorenoj inačici, ili možda o šva (fra. /e/ *caduc*). U pisanju se otvoreni i zatvoreni /o/ neće razlikovati pa je u tom slučaju kvaliteta sloga informativna. Cirkumfleks, s druge strane, može stajati na svim vokalima i u nekim slučajevima ima razlikovnu ulogu. Primjerice, u riječima *mur* (zid) i *mûr* (zreo).

3.3. Usporedba francuskih i hrvatskih vokala

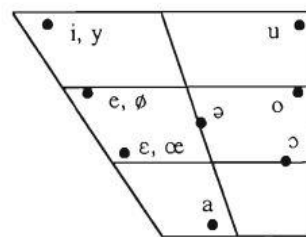
Da bismo dobili širu sliku o raspodjeli vokala unutar francuskog i hrvatskog vokalskog sustava, potrebno je usporediti vokalske trapeze i frekvencijske vrijednosti svakog od njih. Frekvencijske vrijednosti francuskih vokala opisao je Carton (1974), dok će glavna referenca za hrvatske vokale biti Bakran (1996) (vidi tablice 1 i 2), premda postoje i drugi autori koji su opisali formante hrvatskih vokala.

Prvi formant francuskog vokala [i] iznosi 280 Hz, a drugi 2300 Hz, što je slično vrijednostima istog vokala u hrvatskom (F1 = 250 Hz; F2 = 2200 Hz). Prvi formant francuskoga [e] iznosi 350 Hz, dok je drugi formant 1950 Hz. Vrijednost prvog formanta francuskog [ɛ] iznosi 450 Hz, a drugoga 1800 Hz, iz čega se može zaključiti da je otvoreniji i malo stražniji od zatvorenog [e]. Hrvatski [e] je sličniji otvorenoj francuskoj inačici u pogledu prvog formanta, jer

je njegova vrijednost također 450 Hz, dok je po drugome formantu sličniji zatvorenom [e] jer iznosi 2000 Hz. Što se tiče vokala francuskog vokala [a], njegova vrijednost za prvi formant iznosi 660 Hz, dok je drugi formant 1350 Hz. Hrvatski je [a] sličnih vrijednosti, no ipak je malo stražniji od francuskog: F1 iznosi 670 Hz, a F2 1220 Hz. Vrijednost francuskog vokala [a] za prvi formant iznosi 620 Hz, dok za drugi formant iznosi 1150 Hz. Po tome zaključujemo da je zatvoreniji i *stražniji* od francuskog, ali i hrvatskog [a]. Prvi formant francuskog [ɔ] iznosi 480 Hz, dok drugi iznosi 1050 Hz. U usporedbi sa zatvorenom inačicom, kojoj je prvi formant 360 Hz, a drugi 780 Hz, zaključujemo da je vidna razlika u otvorenosti i samom mjestu artikulacije: [o] je zatvoreniji i stražniji od [ɔ]. Hrvatski je [o] po stupnju otvorenosti sličniji otvorenoj, a po mjestu artikulacije zatvorenoj inačici: prvi formant iznosi 440 Hz, a drugi 770 Hz. Što se tiče francuskog vokala [u], njegova vrijednost prvog formanta iznosi 290 Hz, a drugog 850 Hz. Za hrvatski [u] prvi formant iznosi 320 Hz, a drugi 700 Hz. Po tome možemo zaključiti da je hrvatski [u] otvorenijeg stupnja, ali da je francuski *prednijeg* mjesta artikulacije. Francuski zaobljeni vokal [y] ima vrijednost prvog formanta 290 Hz, a drugog 1800 Hz. Prvi formant francuskog zaobljenog vokala [ø] iznosi 360 Hz, dok drugi iznosi 1450 Hz, dok je za francuski zaobljeni vokal [œ] prvi formant 490 Hz, a drugi 1380 Hz. Hrvatski vokalski sustav ne poznaje posljednja tri vokala pa usporedba nije moguća. Što se tiče francuskog [ə], njegova vrijednost prvog formanta iznosi 380 Hz, a drugog 1400 Hz. Naime, Bakran (1996) u hrvatskome ne navodi vrijednost [ə] pa ni ovdje ne možemo napraviti usporedbu.

Slika 1. Vokalski sustav hrvatskoga jezika (prema Landau i dr., 1995).

Slika 2. Vokalski sustav francuskoga jezika (prema Fourgeron i Smith, 1999).

Na slikama 1 i 2 vidno je primjetna razlika u broju vokala u sustavima hrvatskog i francuskog jezika. Trapezi dosta dobro prikazuju odnose među vokalima, no problem je što se ne vide razlike između /u/ i /o/ u oba sustava: ako usporedimo vrijednosti i za hrvatski i za francuski, vidjet ćemo da je /o/ *stražnjiji* od /u/. Od stražnjih vokala, /u/ ima najmanji stupanj otvorenosti, ali mu je mjesto artikulacije *prednije* od mjesta artikulacije vokala /o/, što je slučaj i u hrvatskome jeziku (Carović, 2014).

Tablica 1. Vrijednosti formanta francuskih vokala u Hz (Carton, 1974).

	F1	F2	F3
[i]	280	2300	2950
[e]	350	1950	2550
[ɛ]	450	1800	2470
[a]	660	1350	2380
[ɑ]	620	1150	2250
[ɔ]	480	1050	2250
[o]	360	780	2230
[u]	290	850	2270
[y]	290	1800	2140
[ø]	360	1450	2290
[œ]	490	1380	2270
[ə]	380	1400	2200

Tablica 2. Vrijednosti formanta hrvatskih vokala muškog govornika u Hz (Bakran, 1996).

	[i]	[e]	[a]	[o]	[u]
F1	250	450	670	440	320
F2	2200	2000	1220	770	700
F3	2900	2600	2550	2350	2150

3.4. Konsonantski sustav hrvatskoga jezika

Hrvatski konsonantski sustav razlikuje 25 konsonanata raspoređenih po mjestu i načinu izgovora (vidi tablicu 3). Pod mjestom izgovora podrazumijevamo aktivnost pomoćnih govornih organa (usana i jezika) u artikulaciji određenih glasova. Tako postoje bilabijali (dvousneni), labio-

dentali (zubnounsneni), dentali (zubni), alveolari (nadzubni), post-alveolari (prednjotvrdonepčani), palatali (tvrdonepčani) i velari (mekonepčani). S druge strane, način izgovora upućuje na oblikovanje zračne struje u usnoj ili čak i nosnoj šupljini uslijed pokreta artikulatora. Stoga razlikujemo okluzive, afrikate, nazale, frikative, vibrant, aproksimante te lateralne aproksimante (Babić i dr., 1991).

3.5. Konsonantski sustav francuskoga jezika

Ako pogledamo konsonantski sustav francuskoga jezika (Tablica 4), za početak se može zaključiti da postoje dvije vrste konsonanata: konsonanti u pravom smislu riječi i polukonsonanti (fra. *semi-consonnes*) (Desnica-Žerjavić, 1996). Neki čak stavljaju polukonsonante u kategoriju poluvokala (Juilland, 1965). U engleskome jeziku također postoji pojam poluvokala (engl. *semivowel*), odnosno kliznog glasa (engl. *glide*) (Ladefoged i Johnson, 2014). Francuski poznaje tri takva glasa: [j], [ɥ] i [w]. Što se tiče konsonanata u pravom smislu riječi, njihov je broj nešto manji od hrvatskih: ima ih 18. Kao i hrvatski, francuski konsonanti raspoređeni su u kategorije po mjestu i načinu izgovora. Po kriteriju mjesta izgovora razlikuje bilabijale, labiodentale, dentale, palato-alveolare, palatale, velare i uvulare. S druge strane, unutar kategorije načina izgovora su okluzivi, nazali, frikativi i lateralni aproksimant. Polukonsonanti su prema mjestu izgovora podijeljeni u palatale, labio-palatale i labio-velare, a prema načinu izgovora radi se o središnjim aproksimantima.

Tablica 3. Konsonantski sustav hrvatskog jezika (Landau i dr., 1995).

	Bilabijali	Labio-dentali	Dentali	Alveolari	Post-alveolari	Palatali	Velari
OKLUZIVI	p b		t d				k g
AFRIKATE			ʃs		tʃ dʒ	tɕ dʒ	
NAZALI		m			n	ɲ	
FRIKATIVI		f	s z		ʃ ʒ		x
VIBRANT					r		
APROKSIMANTI		v				j	
LATERALNI APROKSIMANTI					l	ʎ	

Tablica 4. Konsonantski sustav francuskoga jezika (Fourgeron i Smith, 1999).

	Bilabijali	Labiodentali	Dentali	Palato-alveolari	Labio-palatali	Palatali	Labiovelari	Velari	Uvulari
OKLUZIVI	p b		t d					k g	
NAZALI		m		n		ɲ		(ŋ)	
FRIKATIVI		f v	s z	ʃ ʒ					ʁ
LATERALNI APROKSIMANT			l						
SREDIŠNJI APROKSIMANTI					ɥ	j	w		

3.6. Usporedba francuskih i hrvatskih konsonanata

Na prvi pogled nema velikih razlika u hrvatskom i francuskom konsonantskom sustavu. No, kada malo bolje pogledamo, neke kategorije unutar francuskog sustava ne postoje. Primjerice, u francuskome jeziku ne postoje afrikate (/č/, /ć/, /dž/, /đ/, /c/). Također, od izgovornih mjesta u francuskome ne nalazimo alveolare, već se umjesto njih nalazi kategorija palatoalveolara. S druge strane, izgovorno mjesto koje hrvatski nema je uvularno. Karakteristični francuski [ʁ] upravo predstavlja uvularni frikativ. Nadalje, u francuskom su /f/ i /v/ parnjaci, dok u hrvatskome to nije slučaj: /v/ je labiodentalni aproksimant. Isto tako, francuski nema palatalni lateralni aproksimant /lj/ niti velarni frikativ /h/. Također, u francuskom konsonantskom sustavu naveden je /ŋ/ koji se pojavljuje u anglicizmima na -ing (primjerice *parking*, *meeting*, *camping* itd.), što je Pierre Fouché (1956) vidio kao englesku posuđenicu, odnosno engleski utjecaj na francuski. U hrvatskome jeziku /ŋ/ ne postoji u obliku fonema, već u obliku alofona (npr. /n/ u riječi [ban̩ka]).

4. FONEMSKA PRILAGODBA

Fonemska prilagodba može uključivati tri stupnja transfonemizacije putem kojih se događa prilagodba posuđenica. To su: potpuna, djelomična i slobodna transfonemizacija (Filipović, 1986), (Dabo-Denegri, 2007). Do potpune transfonemizacije dolazi kada fonemi jezika davatelja odgovaraju fonemima jezika primatelja: uzmimo za primjer francusku riječ *boutique* [butik] koja se u hrvatskome jeziku također izgovara *butik*, samo s prilagođenijim naglascima hrvatskom sustavu. Djelomična transfonemizacija događa se u slučajevima kada jezik davatelj ima otvorene i zatvorene oblike vokala ili kad se isti glas izgovara na drugačije načine u jezicima ([r] u hrvatskom i [ʁ] u francuskom). S obzirom da francuski ima otvorene i zatvorene vokale, a hrvatski ne, doći će do djelomične transfonemizacije. I zatvoreni i otvoreni oblici vokala u hrvatskome će biti jednaki (fra. *bouquet* [buke] > hrv. *buket*). Ukoliko u jeziku davatelju postoje fonemi koji u jeziku primatelju ne postoje, dolazi do slobodne transfonemizacije. Takvih vokala je sedam u francuskome (tri oralna i četiri nazalna). U tim se slučajevima traži najbliža varijanta u jeziku primatelju: primjerice, nazalni vokali [õ], [ẽ], [œ] i [ã] prilagodit će se prema ortografiji modela. Tako će francuski [õ] u hrvatskome postati -on ili -om (fra. *poltron* [pɔltʁõ] > hrv. *poltron*), [ẽ] će

postati –in ili –im (fra. *intérieur* [ɛ̃tɛʁjœʁ] > hrv. interijer), [ǔ] u hrvatskome dobiva sufiks –em (fra. *parfum* [parfœ̃] > hrv. *parfem*), dok će [ã] postati –an ili –am (fra. *roman* [ʁɔmã] > hrv. *roman*). Iz toga možemo zaključiti da će se posuđenice ponašati stabilnije kad se radi o glasovima koji postoje u oba jezika, a da će, s druge strane, doći do većih promjena kada postoje značajne razlike u sustavima.

5. PROZODIJSKA OBILJEŽJA

Jedno od obilježja koje pripada akustičkoj strani izraza, odnosno suprasegmentalnoj razini, jest naglasak. Prema prozodijskom sustavu, hrvatski jezik pripada tonsko-dinamičkim jezicima. Naglasak je tonski ako je naglašeni slog izrazito višeg tona, a u manjoj mjeri dulji i izgovorno točniji. U nekim su jezicima nenaglašeni slogovi riječi izrazito tiši, kraći i oslabljena izgovora; ti jezici imaju dinamičan naglasak (Babić i dr., 1991: 315). Clark i Yallop (1995) također su opisali vrste jezika prema prozodijskom sastavu: u tonskim jezicima (engl. *tone languages*) ton ima razlikovnu ulogu, a toj kategoriji pripadaju kineski, tajski, burmanski, vijetnamski te drugi azijski i afrički jezici, kao i jezici koji se govore na području Papue Nove Gvineje. U kategoriju tonsko-dinamičkih jezika (engl. *pitch-accent languages*) ubrajamo jezike poput hrvatskog, japanskog, švedskog i norveškog. U njima je važna visina tona zbog razlikovanja leksičkih jedinica, ali ovdje postoje određena pravila, odnosno ograničenja vezana za mjesto naglaska u riječi. U dinamičkim ili udarnim jezicima (engl. *stress-accent languages*) glavnu ulogu ima udar koji se javlja u svakoj riječi na određenom slogu. Ima razlikovnu ulogu (primjerice ako se u engleskoj dvosložnoj riječi *perfect* udar javi na prvome slogu, radi se o pridjevu, no ako se javi na drugome slogu, radi se o glagolu).

U hrvatskome jeziku nalazimo četiri naglaska koja se međusobno razlikuju po kvantiteti i kvaliteti, odnosno po dužini i tonu: kratkosilazni ([kònj]), kratkouzlazni ([nòga]), dugosilazni ([bâjka]) i dugouzlazni ([lúka]). Ne smijemo zaboraviti zanaglasnu dužinu koja uvijek dolazi u kombinaciji s nekim od naglaska i ne može samostalno stajati ([rädōst]). Općenito govoreći, naglasak ima tri komponente: udar kojim se radi razlika između naglašanih i nenaglašanih slogova, intonaciju koja upućuje na silaznost ili uzlaznost i te trajanje označava duljinu, odnosno kraćinu. Sva četiri naglaska imaju prethodno navedena prozodijska obilježja osim zanaglasne dužine, kod koje je samo trajanje prisutno (Dabo-Denegri, 2007). U hrvatskome jeziku naglasak ima

kulminativnu, delimitativnu te razlikovnu funkciju. Kulminativna funkcija je funkcija isticanja, pri čemu nije važno na kojemu je slogu naglasak. Delimitativna funkcija je funkcija razgraničenja na način da koristimo naglasak kako bismo naznačili radi li se o jednoj ili o dvjema riječima: Babić i dr. (1991) navode primjer /o n i m a/ koji može biti protumačen kao *onima* i kao /on ima/. Također navode primjere za razlikovnu ulogu naglasaka koja se očituje u promjeni značenja u riječima [pòkapatì] (vodom) i [pokápati] koji predstavlja nesvršeni oblik glagola *pokopati*, ili [kùpiti] (u smislu *skupljati*) i [kúpiti] (kruh). Riječi u prvome primjeru razlikuju se i po mjestu i po vrsti naglasaka, dok se riječi u drugom primjeru jedino vrsta naglasaka drugačija. Razlikovna uloga očituje se i u ovim primjerima: [pàs] – [pâs], [Lûka] – [lûka], [mògu] – [mògû]. Postoje pravila i ograničenja u naglašavanju koja su ovisna o vrsti samog naglasaka (Škarić, 2009): primjerice, u klasičnome tipu općeg hrvatskoga silazni naglasci mogu se nalaziti samo na prvome slogu u govornoj riječi te ne mogu biti ostvareni na posljednjem slogu, dok su na prvome slogu u riječi moguća ostvarenja svih četiriju naglasaka. Jednosložne riječi, s druge strane, smiju imati samo silazne naglaske.

To nije slučaj za francuski s obzirom da je on jedan od onih jezika koji imaju stalno mjesto naglasaka, a kod njega je to posljednji slog. Naglasak nema razlikovnu ulogu te se značenje riječi neće promijeniti ako je naglasimo na nekom drugom slogu. Međutim, Malmberg (1995) i Dabo-Denegri (2007) ističu kako istraživanja sve češće pokazuju kako se unutar izgovornih cjelina sve češće izgovara prvi slog (fra. *accent d'insistance*). Uzmimo za primjer iskaz „C'est formidable!“ koji možemo segmentirati na [sɛ-fɔʁ-mi-dabl]. Prvi slog u riječi *formidable* bit će naglašen.

6. NAGLASNA PRILAGODBA

S obzirom na postojeće razlike u glasovnim i naglasnim sustavima, jezik primatelj mora prilagoditi riječi onome što je zastupljeno u njegovom sustavu. Franolić (1976) u svome radu daje iscrpan popis francuskih sufiksa i njihovih inačica u hrvatskome jeziku. Dabo-Denegri (2007) također daje primjere francuskih sufiksa, no i detaljno opisuje proces fonemske i naglasne adaptacije pri preuzimanju francuskih riječi. U slučaju hrvatskog i francuskog jezika, gdje je hrvatski jezik primatelj, a francuski jezik davatelj, naglasak mora prebaciti prema početku riječi. No, istovremeno radi prilagodbu na izvornom mjestu naglasaka dodavanjem zanaglasne dužine. Najčešće se naglasak prebacuje na drugi slog od kraja gdje dolazi do metatonije: promjene vrste

naglaska uz premještanje s jednog sloga na drugi ili na istom slogu. Tako će riječ *paket* (fra. *paquet*) sa zadnjeg sloga doći na drugi od kraja i promijeniti naglasak u kratkouzlazni. U ovome slučaju očuvat će se i izvorno mjesto naglaska uz pomoć zanaglasne dužine: /pàkēt/, što je i čest slučaj u prilagođavanju na naglasnoj razini. Tada dolazi do dviju adaptacija: primarne, kojom se određuje mjesto naglaska, te sekundarne, kojom se određuje vrsta naglaska. Tako postoje određena pravila naglašavanja: jednosložne posuđenice dobivaju silazne naglaske jer prema hrvatskoj naglasnoj normi jednosložne riječi ne smiju imati uzlazne naglaske (Škarić, 2009): (fra. *beige* > /bèž/; *stage* > /stâž/). Oblici koji ostaju neuklopljeni u hrvatski naglasni sustav su oni s naglaskom na nepočetonome slogu kao, primjerice, /bešamèl/, no takvih je oblika prilično malen broj. Važno je uzeti u obzir i frekventnost riječi: one riječi koje su često korištene proći će kroz sve razine prilagodbe, ali će uz sebe imati i drugu inačicu koja nije sasvim u skladu s hrvatskom naglasnom normom, dok one koje se gotovo i ne koriste ne iziskuju dodatne oblike, pa se nalaze u prilagođenom standardnom obliku bez dubleta. Treba napomenuti da Dabo-Denegri (2007) navodi kako postoje riječi koje imaju uzlazni naglasak na posljednjem slogu i daje za primjer riječi *rulet* i *šampion*, no prema Hrvatskom jezičnom portalu *rulet* ima kratkouzlazni naglasak na prvome slogu (/rùlet/), a *šampion* kratkouzlazni naglasak na drugome slogu i na posljednjem zanaglasnu dužinu (/šampiõn/). Ako uzmemo u obzir da je baza Hrvatskog jezičnog portala sastavljena na temelju Anićevog *Rječnika hrvatskoga jezika* (1991, 1994, 1998), Anićevog i Silićevog *Pravopisa hrvatskoga jezika* (2001), Anićevog *Velikog rječnika hrvatskoga jezika* (2002), Agičićeve i Goldsteinove *Kronologije – Hrvatska, Europa, Svijet* (1996), *Rječnika stranih riječi* koji je Goldstein priredio s Anićem (1998, 2000) te *Hrvatskog enciklopedijskog rječnika* (2002) pod vodstvom Anića i dr., možemo zaključiti da tolerancija uzlaznog naglaska na posljednjem slogu ne postoji u ovim slučajevima.

Nadalje, usustavljena je pravilnost u naglašavanju određenih sufiksa, pa tako -aža, -ada, -ansa, -ura i -ijera dobivaju dugouzlazne naglaske (/etáža/, /paráda/, /avantúra/, /bombonijéra/). Kod riječi koje završavaju na -erija i -eja naglasak je kratkouzlazan (/bižutèrija/, /matinèja/). Naglasimo ipak da naglasak u riječima sa sufiksom -ansa nije nužno dugouzlazni: recimo, *renesansa* je u rječnicima Bratoljuba Klaića (1979, 2012), Jure Šonje (2000) i Jojić i dr. (2015) naglašena kratkouzlazno (/renèsansa/), dok je u Anićevom (1991) rječniku naglašena kratkouzlazno na drugom slogu sa zanaglasnom dužinom na trećem slogu (/renèsānsa/). Isto tako, riječ *alijansa* naglašena je kratkouzlazno na trećem slogu u rječnicima Klaića (1979), Šonje (2000),

Jojić i dr. (2015) (*/alijànsa/*), dok Klaić (2012) navodi dubletu (*/alijansa/*, */alijànsa/*), a jedino u Aniću (1991) *alijansa* ima dugouzlazni naglasak (*/alijánsa/*).

Popriličan broj francuskih posuđenica završava na –or. O tome pišu Vukušić, Zoričić i Grasselli-Vukušić (2007)⁴: u četverosložnim riječima zanaglasna dužina nalazi se na trećem slogu, a naglasak, najčešće kratkouzlazni, stoji na slogu ispred: (*/elèvātor/*, */ekspèdītor/*, */navìgātor/*). U peterosložnim riječima naglasak je na trećem, a zanaglasna dužina na četvrtome slogu: (*/administrātor/*, */improvìzātor/*, */totalizātor/*). U oba slučaja moguće je ostvarenje neprenesenim naglaskom na drugome slogu od kraja: */elevātor/*, */navìgâtor/*, */totalizâtor/*.

7. HIPOTEZE I CILJEVI RADA

Glavna ideja ovoga rada jest ustanoviti (ne)sustavnost naglašavanja francuskih posuđenica u hrvatskim rječnicima, odnosno jesu li njihovi oblici tijekom godina ostali nepromijenjeni ili je došlo do svojevrsnog razvitka tolerancije prema oblicima koji nisu nužno u skladu s hrvatskim standardom. Ovdje se konkretno misli na naglasak i izgovor. S obzirom na trenutno stanje u svakodnevnom govoru i u medijima, gdje je ipak češći odabir prihvaćenog tipa hrvatskog izgovora od klasičnog, pretpostavlja se da neće biti razlika u izgovoru, ali da će s druge strane broj naglasnih dubleta biti puno veći u novim izdanjima rječnika. Drugim riječima, očekuje se da će tolerancija na alternativne naglasne oblike, u najvećoj mjeri na silazne na nepočetnim slogovima, biti veća. Vjerojatno će se standardni hrvatski naglasak očuvati, ali će u novijim rječnicima biti dodan dubletni oblik s naglaskom na posljednjem slogu, kako je i u francuskom. U obzir se mora uzeti i učestalost korištenja riječi, pa je stoga druga hipoteza ta da će dublete biti odobrene u riječima koje se češće upotrebljavaju, a da će isključivo standardni hrvatski naglasak biti u onim rjeđe korištenim oblicima. Nadalje, postavlja se i pitanje ima li dosljednosti u naglašavanju riječi, točnije nose li određeni nastavci u svim riječima isti naglasak. Na temelju Dabo-Denegri (2007) pretpostavlja se da će postojati točni obrasci naglašavanja za svaku grupu sufiksa. Isto tako, pretpostavlja se i da će riječi kod kojih dolazi do potpune transfonemizacije očuvati izvornost naglaska uz pomoć zanaglasne dužine.

⁴ U daljnjem tekstu Vukušić i dr. (2007)

8. MATERIJAL

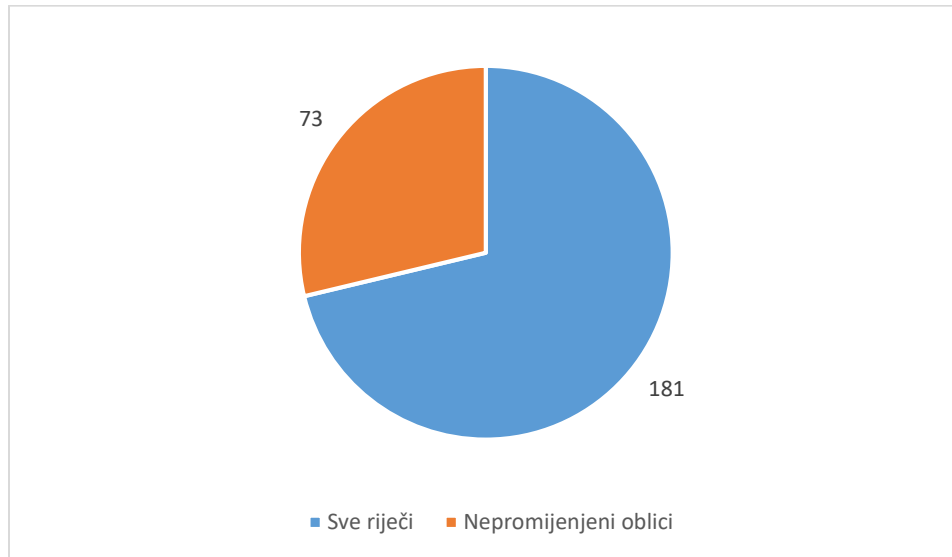
Za analizu je korišteno pet rječnika, od čega su dva rječnika stranih riječi (Klaić, 1979, 2012) i tri rječnika hrvatskoga jezika (Anić, 1991), (Šonje, 2000), (Jojić i dr., 2015). Temeljem tih rječnika sastavljen je korpus od 181 riječi različite frekventnosti. Učestalost u uporabi bio je jedan od važnih kriterija zbog hipoteza o stupnju tolerancije prema nestandardnim oblicima. U rječnicima su praćene promjene naglasaka, dodavanje ili uklanjanje zanaglasne dužine, pojavljivanje dubleta, promjene u izgovoru, različiti leksički oblici te nestajanje pojedinih oblika. Pretpostavljalo se da će za neke oblike vrijediti više obilježja, primjerice da će kod nekih riječi doći do promjene naglasaka i istovremenog dodavanja zanaglasne dužine.

9. REZULTATI

Nakon iscrpne analize korpusa može se zaključiti da u nekim slučajevima postoje odstupanja od teorije. Obrasci naglašavanja određenih skupina sufiksa doista jesu usuglašeni: primjerice, riječi koje završavaju na –aža ([*ambaláža*], [*arbitráža*], [*etáža*], [*garáža*], [*kamufláža*], [*patronáža*]), –ura ([*avantúra*], [*frizúra*], [*garnitúra*], [*glazúra*], [*gravúra*]), –era ([*garsonijéra*], [*barijéra*]), –ira ([*maníra*], [*uvertíra*]) imaju dugouzlazni naglasak. Može se reći da je u slučaju ovih riječi mjesto naglasaka isto kao u francuskome zbog razlike u broju slogova: hrvatska riječ *gravura* ima tri, dok francuska *gravure* [gʁavyʁ] ima dva sloga, *uvertira* ima četiri, a *ouverture* [uvɛʁtyʁ] tri sloga, a *manira* tri kao i *manière* [manjɛʁ]. Također, primjećuje se dosljednost u upotrebi zanaglasnih dužina na sufiksu –on ([*bùjōn*], [*kùpōn*], [*paviljōn*], [*pèrōn*], [*plàfōn*], [*sàl'ōn*], [*šampinjōn*], [*žètōn*]), kao i na sufiksu –an ([*asortimān*], [*amāndmān*], [*angāžmān*], [*arānžmān*], [*èkrān*], [*restòrān*], [*ròmān*], [*trètmān*], [*vòlān*]), –ar ([*budòār*], [*klòšār*], [*kòšmār*], [*mānēvar*], [*òrmār*], [*repertòār*]). Iz navedenih primjera možemo vidjeti i da je prije zanaglasne dužine u najčešćem slučaju kratkouzlazni naglasak, osim u riječi *košmar*. No, ako usporedimo tu riječ u svim rječnicima, vidjet ćemo da je kratkosilazni naglasak sa zanaglasnom dužinom jedino u Jojić i dr. (2015), a u ostalim rječnicima kratkouzlazni sa zanaglasnom dužinom.

Što se tiče dosljednosti, 73 oblika su nepromijenjena u kontekstu izgovora i naglasaka od ukupnih 181, što iznosi 40,33%. Napominje se da ovdje nisu uključene riječi koje su u jednom od rječnika imale naglasnu ili izgovornu inačicu, već isključivo čisti oblici u svih 5 rječnika.

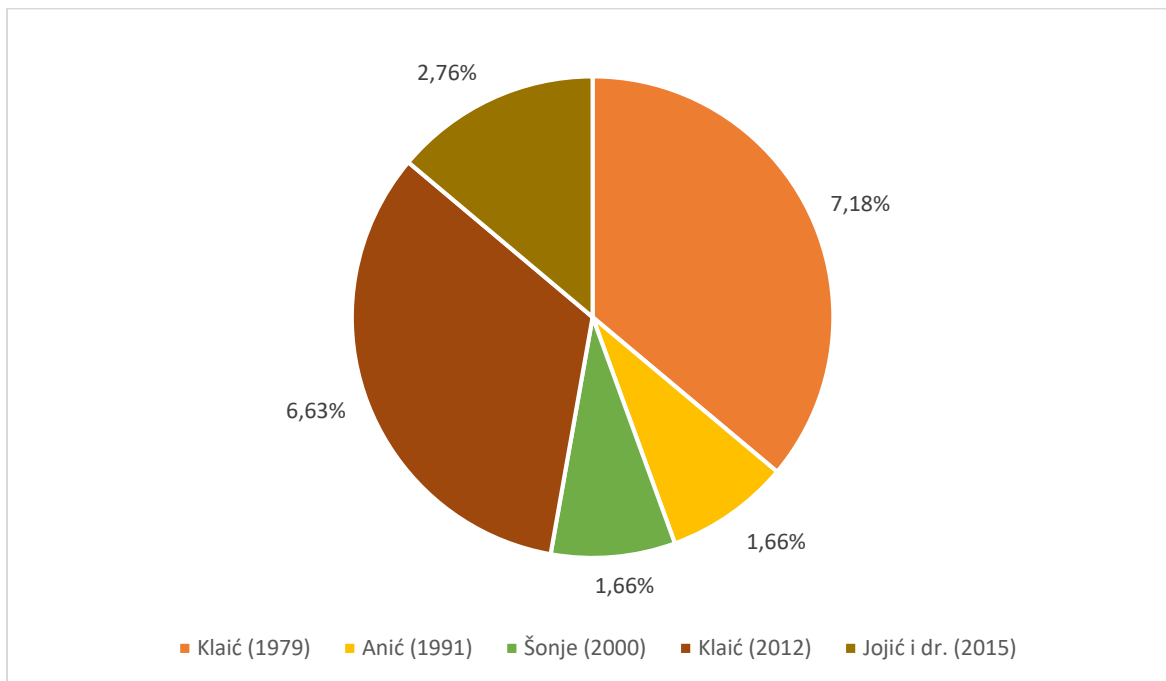
Brojčani odnos između nepromijenjenih oblika i ukupnog broja riječi prikazan je grafikonom na slici 3:

Slika 3. Nepromjenjivost oblika u svim rječnicima (brojčana vrijednost)

Izgovorne inačice pojavljivale su se u različitim omjerima u svakom od rječnika: najviše ih je bilo u Klaićevom rječniku (1979): 13, što iznosi 7,18%. U Anićevo rječniku (1991) bilo ih je samo 3 (1,66%), a isti broj bio je u rječniku Šonje (2000). Ponovni porast izgovornih inačica vidimo u Klaićevom rječniku (2012): čak ih je 12 (6,63%), dok se u rječniku Jojić i dr. (2015) broj ponovno smanjio, i to na 5 (2,76%). Ono što se iz priloženog može zaključiti je da je Klaić tolerantniji po pitanju izgovornih inačica i dopušta više izgovornih mogućnosti. U njegovom rječniku (1979) pojavljuju se novi oblici koji u drugim rječnicima nisu nađeni, primjerice: *bazen/basen*, *boema/boem/bohema*, *butik/butika*, *bujon/buljon*, *šato/šodo* i sl.

Grafikon na slici 4 prikazuje izgovorne inačice u svih pet rječnika u postotcima:

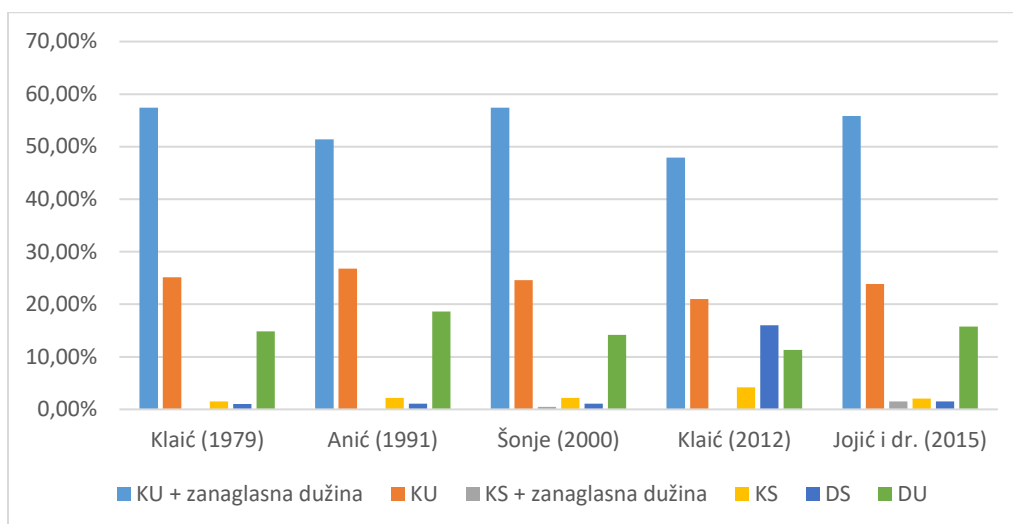

Slika 4. Izgovorne inačice (postotna vrijednost)

Treba napomenuti da su u analizi naglasne i izgovorne inačice tretirane kao zasebni leksički oblici, stoga su unutar svakog rječnika zbrojene sve riječi kojima su još dodane inačice, ukoliko ih je bilo. Zatim smo izračunali postotak riječi s kratkouzlaznim, kratkosilaznim, dugouzlaznim i dugosilaznim naglaskom, s time da su u posebnoj kategoriji kratkouzlazni sa zanaglasnom dužinom te kratkosilazni sa zanaglasnom dužinom. Ostalih kombinacija sa zanaglasnom dužinom nije bilo.

U Klaićevom (1979) rječniku ukupno se nalazilo 195 oblika. Od toga najviše riječi imalo kratkouzlazni naglasak i zanaglasnu dužinu: 112 riječi, odnosno 57,44%. Riječi s kratkouzlaznim naglaskom bilo je 49, što iznosi 25,13%. Zatim je riječi s dugouzlaznim naglaskom bilo nešto manje: 29, odnosno 14,87%. S kratkosilaznim naglaskom bile su samo 3 riječi, što iznosi 1,54%, s dugosilaznim naglaskom samo 2 (1,02%), dok je onih s kratkosilaznim naglaskom i zanaglasnom dužinom nije bilo. Od 195 oblika, 98 riječi nosi naglasak na prvom, 73 na drugom, a 24 na trećem slogu. Rezultati su za svih pet rječnika približno jednaki, osim što je u Klaiću (2012) najveći

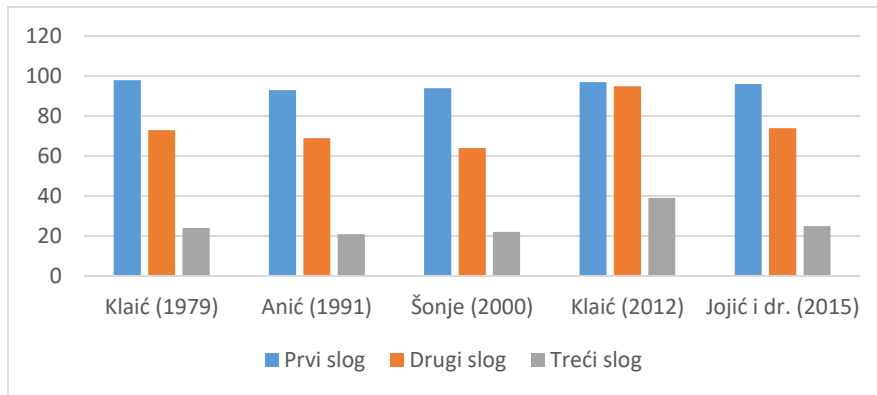
postotak riječi s kratkosilaznim naglaskom (4,2%). Kombinaciju kratkosilaznog naglaska i zanaglasne dužine nalazimo jedino u rječnicima Šonje (2000) i Jojić i dr. (2015). Na slici 5 je u obliku grafikona prikazana postotna vrijednost naglasaka u rječnicima:

Slika 5. Naglasci u rječnicima (postotna vrijednost)

Kao i u Klaiću (1979), u Aniću (1991) je najviše riječi naglašeno na prvome slogu (93), na drugome slogu naglašeno ih je 69, dok je na trećem slogu naglašena 21 riječ. U rječniku Šonje (2000) 94 riječi nose naglasak na prvome, 64 na drugom, a 22 na trećem slogu. U Klaiću (2012) se broj riječi naglašanih na prvome i drugome slogu gotovo pa izjednačio: 97 je riječi naglašeno na prvome slogu, dok 95 riječi nosi naglasak na drugome slogu. Na trećem slogu naglasak nosi 39 riječi. U Jojić i dr. (2015) to više nije slučaj: 96 riječi nosi naglasak na prvom, 74 na drugom, a 25 na trećem slogu.

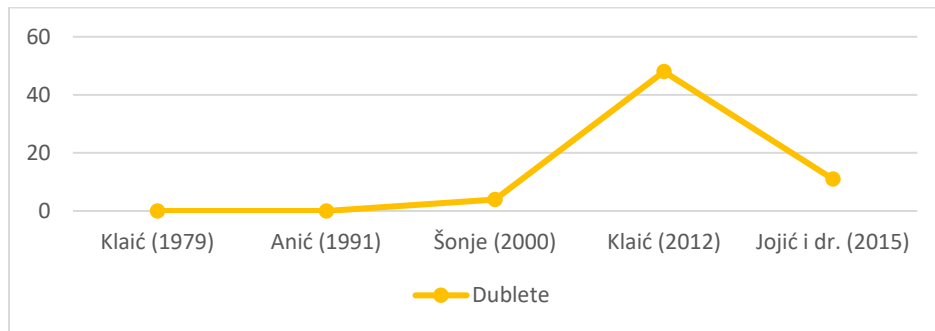
Slika 6 prikazuje brojčanu vrijednost riječi naglašanih na prvom, drugom i trećem slogu u svih pet rječnika:

Slika 6. Brojčana vrijednost riječi naglašanih na prvom, drugom i trećem slogu

Koncentracija dubletnih oblika varirala je u rječnicima: za početak, u Klaićevom (1979) i Anićevom rječniku (1991) nije bilo niti jedne dublete. Zatim se u rječniku Jure Šonje (2000) vidi mali porast na 4 dublete. U Klaićevom (2012) rječniku dolazi do naglog porasta na 48 dubleta, da bi u posljednjem rječniku Jojić i dr. (2015) broj dubleta pao na 11. Kad se gleda cjelokupna slika, vidi se da je došlo do porasta u odnosu na nulu u prva dva najstarija rječnika, no isto tako vidimo pad u odnosu na predzadnje izdanje koje je imalo najveći broj dubleta. Frekventnost dubleta u novijim izdanjima rječnika u skladu je s trenutnim stavom o naglasnoj normi: smatra se da postoji veliki jaz između onoga kako je propisano govoriti i onoga kako ljudi zapravo govore (Delaš, 2013). Zbog toga se u novijim izdanjima nastoje pomiriti obje strane dodavanjem dubletnog oblika. Na taj način odobrene su obje inačice. To je vidljivo i u jeziku medija: u emisijama zabavnog karaktera govor je opušteniji te se manje pozornosti pridaje standardnom naglašavanju riječi, dok u stručnim, informativnim programima govor mora biti u skladu sa standardom.

Na slici 7 jasno se vidi kretanje dubleta u svih pet rječnika:

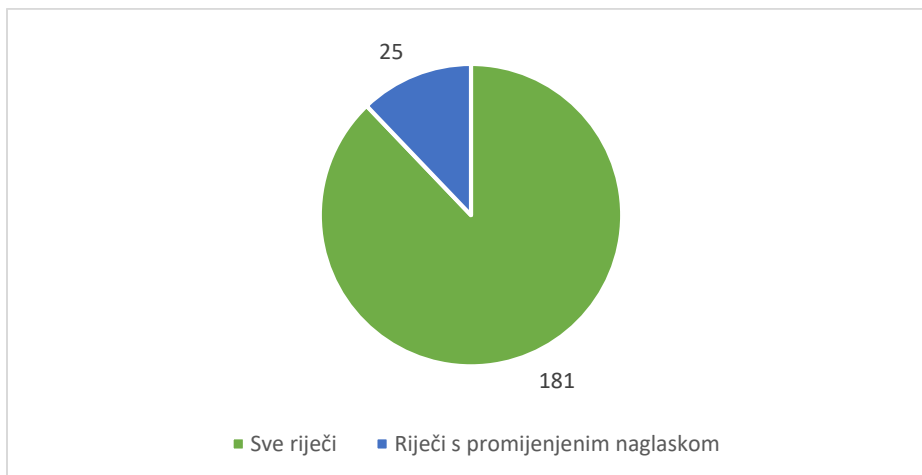

Slika 7. Kretanje dubletnih oblika u 5 rječnika

Ono što je zabilježeno u posebnoj kategoriji „Neočekivano“ su oblici koji nisu u skladu s postavljenom hipotezom. Naime, očekivalo se da će u starijim rječnicima sve posuđenice biti prilagođene hrvatskom naglasnom sustavu, odnosno da naglasci neće biti na posljednjem slogu kao u francuskom jeziku. No, u Klaićevom (1979) rječniku nailazimo na [*prosedē*] kao jedini oblik, bez prilagodbe hrvatskom jeziku. Taj oblik je u rječnicima izmijenjen: Anić (1991), Šonje (2000) i Jojić i dr. (2015) ga mijenjaju u [*prosèdē*], dok je u Klaiću (2012) dubletni oblik: na prvome mjestu je [*prosèdē*], a zatim [*prosedē*]. Osim toga, oblik koji je bio neočekivan je *parfimerija* koji se javlja u četiri od pet analiziranih rječnika. U najnovijem rječniku Jojić i dr. (2015) taj oblik zamijenjen je riječju *parfumerija*. Nadalje, u Anićevom rječniku (1991) riječ *neseser* zabilježena je s dva kratkouzlazna naglasaka i zanaglasnom dužinom (*/nèsèsēr/*). To je čudno jer jedna riječ ne može nositi dva naglasaka (Mandić, 2007). U najstarijem analiziranom izdanju (Klaić, 1979) jedini oblik je [*nesèsēr*], a u izdanjima nakon Anića (1991) postoji više mogućnosti: Klaić (2012) navodi kao glavni oblik kratkouzlazni naglasak na drugom slogu te zanaglasnu dužinu [*nesèsēr*] uz dvije dublete ([*nèseser*], [*nesesêr*]). Jojić i dr. (2015) kao glavni oblik navode [*nèsesēr*] kojem je dodana zanaglasna dužina te dubletu s kratkouzlaznim naglaskom u zanaglasnom dužinom [*nesèsēr*], dok Šonje (2000) *neseser* kao riječ uopće ne navodi.

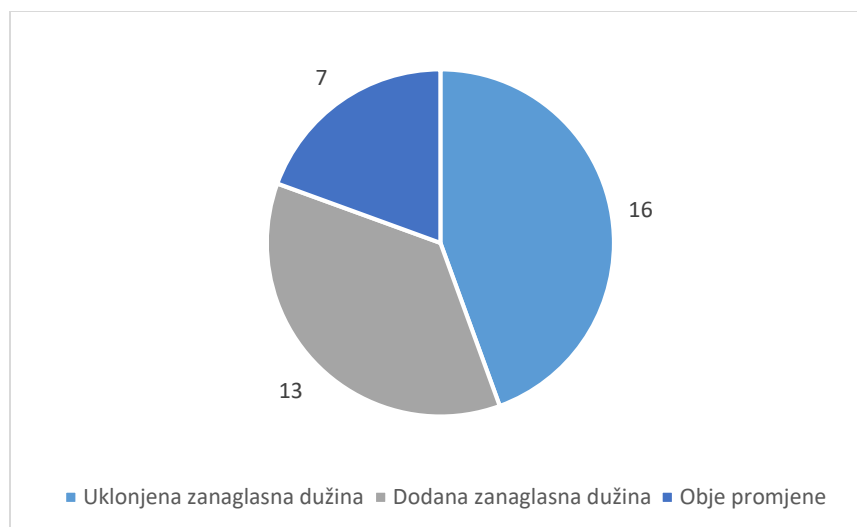
Do promjene mjesta i vrste naglasaka, ne ubrajajući dubletne oblike, došlo je u 25 riječi od ukupnih 181, što iznosi 13,82%. Pod time se misli promjena iz kratkouzlaznog u kratkosilazni (npr. [*rèplika*] u [*rèplika*]). Primjećuje se da u najčešćem slučaju dolazi do varijacija: primjerice, u prvom rječniku Klaića (1979) riječ ima kratkouzlazni naglasak, zatim u Aniću (1991) ima

dugouzlazni, pa Šonje (2000) ponovno vraća na kratkouzlazni koji ostaje i u Klaiću (2012) i Jojić i dr. (2015). Takav je slučaj u riječi *adresa*. Brojčani odnos ukupnog broja riječi i riječi u kojima je došlo do promjene naglaska prikazan je grafikonom na slici 8:

Slika 8. Promjena naglaska u rječnicima (brojčana vrijednost)

Zanaglasna dužina uklonjena je u 16, a dodana u 13 oblika. Od toga je do obje promjene došlo 7 puta, odnosno zanaglasna je dužina u 7 riječi dodana pa uklonjena ili uklonjena pa dodana u nekom periodu. Odnose među tim riječima prikazuje slika 9:

Slika 9. Odnos riječi u kojima je zanaglasna dužina dodana, uklonjena ili oboje

10. RASPRAVA

Stojić (2008) se bavila problematikom njemačkih posuđenica u hrvatskome jeziku te ih analizirala na planu zamjenjivanja s oblicima u hrvatskome jeziku. Iako postoje hrvatski oblici, u rječnike su uvedeni i njihovi njemački ekvivalenti. Naglašava kako je to zbog toga što nije pronađena dovoljno dobra zamjena koja bi upotpunila tu prazninu.

Kunodi (2014) je dala detaljni teorijski okvir posuđenica te istražila kako će studenti prve godine kroatistike naglašavati posuđenice nakon što su unutar kolegija *Jezične vježbe* odslušali dio o naglasnom sustavu hrvatskoga jezika te pravilima naglašavanja. Pokazalo se da će se studenti, unatoč poznatim pravilima akcentuacije, prije odlučiti za oblik češći u svakodnevnom razgovoru, odnosno za oblike iz izgovorne prakse nego za standardno naglašene oblike. Područje francuskog jezika istraživala je Horvat (2014). Usredotočivši se na područje gastronomije, dala je iscrpan prikaz prilagodbe francuskih riječi na fonološkoj, ortografskoj, morfološkoj i semantičkoj razini. Dabo-Denegri (2002) također je analizirala rječnike, ali se koncentrirala na semantičkoj prilagodbi francuskih posuđenica. Samog problema intencionalizacije u kojoj engleski jezik ima glavnu ulogu dotakle su se Horvat i Štebih Golub (2011). Analiza tog procesa provedena je na leksičkoj, tvorbenoj i semantičkoj razini. Na praktičnu primjenu fokusirale su se Pandža i Stoilova (2009): istražile su kako se prilagođavaju anglizmi u govoru na hrvatskim televizijama i zaključile da je stupanj prilagođenosti izuzetno nizak, pogotovo za televiziju. O prilagodbi španjolskih imena na glasovnoj i naglasnoj razini govorile su Grković, Pavić i Sokolić (2014). Usporedbom fonoloških i naglasnih sustava hrvatskog i španjolskog jezika dale su prijedloge o prilagodbi španjolskih imena te upozorile na česte pogreške u izgovaranju istih zbog utjecaja grafije. Iste autorice bavile su se i izgovorom španjolskih toponima i antroponima (Sokolić, Grković, Pavić, 2016). U njihovom istraživanju izvorni govornici španjolskoga jezika procjenjivali su poželjnost španjolskih oblika prilagođenih hrvatskom glasovnom sustavu.

Sva ova istraživanja iznimno su korisna za stjecanje određenih znanja o tijeku procesa prilagodbe posuđenica, ali i za opće osvještavanje statusa posuđenica u hrvatskome jeziku i učestalosti njihovog korištenja. U daljnjem radu korisno bi bilo ispitati stvarno govorno stanje te ga usporediti s teorijskim podacima. Zatim bi se moglo provjeriti u kojoj mjeri govornici na televiziji i govornici u svakodnevnom razgovoru prilagođavaju posuđenice na prozodijskom planu: postoje li razlike ili je oboje na istoj razini? To su neka od pitanja koja zasad ostaju otvorena.

11. ZAKLJUČAK

Dodiri jezika i kultura predstavljaju plodno tlo u lingvističkim istraživanjima. Uslijed migracija, a danas i s porastom globalne povezanosti te tehnološkim razvojem, utjecaj stranih jezika sve je uočljiviji. U najčešćem slučaju, jezik razvijenije civilizacije utječe na manje jezike tako što im prenosi pojedine jezične oblike. Jezik primatelj ih može u potpunosti prilagoditi svojem sustavu i u tom slučaju govorimo o posuđenicama. Također je moguće ostaviti izvorni oblik, no tada ta riječ pripada tuđicama. Francuski, kao jedan od svjetskih jezika, utjecao je na mnoge kulture, pa tako i na hrvatsku, a ovaj se rad bavio upravo tom problematikom. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi prilagođenost francuskih posuđenica hrvatskome sustavu na fonemskoj i naglasnoj razini te provjeriti ima li sustavnosti u naglašavanju i izgovoru.

Dobiveni rezultati pokazuju da postoje pravilnosti u naglašavanju određenih skupina sufiksa. Također, hipoteza o tome da će više dolaziti do naglasnih i izgovornih promjena pokazala se točnom s obzirom na podatak da je 40,33% leksičkih oblika nepromijenjeno u svih pet rječnika. Međutim, u rječnicima su pronađeni neki neočekivani oblici poput naglaska na zadnjem slogu u starijim rječnicima (Klaić, 1979) i riječi s dva mjesta naglaska (Anić, 1991). Možemo primijetiti da riječi koje su u češćoj uporabi doista imaju dubletni oblik, no ima i drugih koje se često koriste, a nemaju svoju dubletu. Valja naglasiti i da status riječi u rječnicima nije posve stabilan te da vrlo često dolazi do variranja. Zaista je razvijena svojevrsna tolerancija prema posuđenicama na način da je dozvoljen dubletni oblik uz oblik prilagođen hrvatskome standardu, no ipak možemo opaziti smanjenje količine dubleta u posljednjem analiziranom rječniku (Jojić i dr., 2015).

Zbog neočekivanih rezultata bit će potrebno raditi detaljnije analize nadolazećih rječnika kako bismo dobili uvid u ponašanje posuđenica u našem jeziku. Također, u daljnjim istraživanjima bilo bi dobro uključiti i stvarno stanje i na taj način usporediti naglasnu i izgovornu prilagodbu prosječnih govornika te prilagodbu u medijima te proširiti korpus i na druge vrste riječi kako bismo dobili širu sliku o ovoj pojavi.

12. ZAHVALE

Veliku zahvalnost upućujem dr. sc. Gordani Varošanec-Škarić koja je pristala biti mentoricom ovoga rada i bez čijeg odobrenja ovaj rad ne bi postojao.

Posebno se zahvaljujem prof. Ivi Bašić na prijedlogu o pisanju rada te zbog velike pomoći, korisnih savjeta te podrške i ohrabivanja kojih ni u jednom trenutku nije nedostajalo. Hvala Vam i na širenju vidika i na novim idejama koje su se pojavile tijekom pisanja ovoga rada.

Najveće zahvale za podršku i neprestano bodrenje dugujem svojoj obitelji i prijateljima, a posebno kolegi, najboljem prijatelju i najvećoj ljubavi uz koju i zbog koje rastem i ne odustajem.

13. POPIS LITERATURE

Knjige i članci:

1. Anić, V. (1991, 1994, 1998). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Novi Liber. Zagreb.
2. Anić, V., Goldstein, I. (1998, 2000). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Novi Liber.
3. Anić, V., Silić, J. (2001). *Pravopis hrvatskoga jezika*. Školska knjiga.
4. Anić, V., Rončević, D. B., Goldstein, I., Goldstein, S., Jojić, Lj., Matasović, R., Pranjković, I. (2002). *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi liber.
5. Anić, V. (2003). *Veliki rječnik hrvatskoga jezika. Dodatak. Pravopisni priručnik: dodatak Velikom rječniku hrvatskoga jezika*. Novi liber.
6. Babić, S., Brozović, D., Moguš, M., Pavešić, S., Škarić, I., Težak, S. (1991). *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika: nacrti za gramatiku* Zagreb: HAZU i Nakladni zavod Globus.
7. Bakran, J. (1996). *Zvučna slika hrvatskoga govora*. Ibis grafika.
8. Carović, I. (2014). *Ultrasound study of articulation and coarticulation of Croatian vowel system* (Doctoral dissertation, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu).
9. Carton, F. (1974). *Introduction à la phonétique du français*. Paris : Bordas
10. Clark, J., Yallop, C. (1995). *Introduction to phonetics and phonology* (2nd ed.). Oxford: Blackwell
11. Dabo-Denegri, L. (2002). O SEMANTIČKOJ ADAPTACIJI FRANCUSKIH POSUĐENICA U HRVATSKOM JEZIKU. *Filologija*, (36-37), 115-123.

12. Dabo-Denegri, L. (2007). *Hrvatsko-francuski jezični dodiri*. Nakl. Zavod Globus.
13. Delaš, H. (2013). *Hrvatska preskriptivna akcentologija*. Zagreb : Pergamena.
14. Desnica Žerjavić, N. (1996). *Phonétique française*. Zagreb: *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*.
15. Filipović, R. (1986). *Teorija jezika u kontaktu: uvod u lingvistiku jezičnih dodira* (Vol. 59). Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
16. Fouché, P. (1956) *Traité de la prononciation française*. Paris, Klincksieck.
17. Fourgeron, C., Smith, C. L. (1999). French. In *Handbook of the International Phonetic Association*, 78-81. Cambridge: Cambridge University Press.
18. Franolić, B. (1975). *L'influence de la langue française en Croatie, d'après les mots empruntés: aspect socio-historique*. Nouvelles éditions latines.
19. Franolić, B. (1976). *Les mots d'emprunt français en croate* (Vol. 2). NEL, Nouvelles éditions latines.
20. Goldstein, I. (1996). *Kronologija: Hrvatska - Europa – Svijet*. Zagreb: Novi Liber.
21. Grković, D., Pavić, I., & Sokolić, N. (2014). Ortoepska prilagodba španjolskih imena u hrvatskom jeziku. In *Višejezičnost kao predmet multidisciplinarnih istraživanja*.
22. Horvat, M., Štebih Golub, B. (2011). *Posljedice internacionalizacije u hrvatskome jeziku*. Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 36(1), 1-21.
23. Horvat, A. (2014). *Les emprunts français en croate dans le domaine de la gastronomie*. Diplomski rad. Zagreb : Filozofski fakultet
24. Ivas, I. (1988). *Ideologija u govoru* (Vol. 4). Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo.

25. Ivas, I. (2003). Strana imena u hrvatskome standardnom izgovoru. *Suvremena lingvistika*, (55-56), 1-35.
26. Jojić, Lj., Nakić, A., Vajs Vinja, N., Zečević, V. (2015). *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
27. Juilland, A. (1965). *Dictionnaire inverse de la langue française* (Vol. 7). Walter de Gruyter GmbH & Co KG.
28. Klaić, B. (1979). *Rječnik stranih riječi : tuđice i posuđenice*. Zagreb : Nakladni zavod MH.
29. Klaić, B. (2012). *Novi rječnik stranih riječi*. Školska knjiga.
30. Kunodi, T. (2014). *Naglasak posuđenica u hrvatskome standardnom jeziku*. Diplomski rad. Zagreb : Filozofski fakultet.
31. Landau, E., Lončarić, M., Horga, D., & Škarić, I. (1995). Croatian. *Journal of the International Phonetic Association*, 25(02), 83-86.
32. Ladefoged, P., Johnson, K. (2014). *A course in phonetics*. Nelson Education.
33. Malmberg, B. (1995). *Fonetika / s francuskog prevela Marija Semenov*. Zagreb : Ivor.
34. Mandić, D. (2007) Naglasak, *Fluminensia*, 19/1, 77–94.
35. Martinet, A. (1967). *Eléments de linguistique générale*. A. Colin.
36. Opačić, N. (2007). Prodor engleskih riječi u hrvatski jezik. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 54(1), 22-27.

37. Pandža, A., Stoilova, A. R. (2009). Prilagodba anglizama u govoru na hrvatskim televizijama. *Croatian Studies Review-Časopis hrvatskih studija*, (6), 229-240.
38. Sapir, E. (1921). *Language: An introduction to the study of speech*. New York : Harcourt, Brace and Company.
39. Sokolić, N., Grković, D., & Pavić, I. (2016). Barselona ili Barfelona?. In *Metodologija i primjena lingvističkih istraživanja*. Srednja Europa.
40. Stojić, A. (2008). *Njemačke posuđenice i hrvatski ekvivalenti*. Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 34, Zagreb.
41. Škarić, I. (2009) *Hrvatski izgovor*. Zagreb: Nakladni zavod Globus
42. Škiljan, D. (1994) *Pogled u lingvistiku*. Naklada BENJA, Rijeka.
43. Šonje, J. (2000). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Školska knjiga.
44. Vukušić, S., Zoričić, I., & Grasselli-Vukušić, M. (2007). *Naglasak u hrvatskome književnom jeziku* (Vol. 4). Nakladni zavod Globus.
45. Weinreich, U. (1979). *Languages in contact: Findings and problems* (No. 1). Walter de Gruyter.

Slike i tablice:

1. Carton, F. (1974). *Introduction à la phonétique du français*. Paris : Bordas
2. Bakran, J. (1996). *Zvučna slika hrvatskoga govora*. Ibis grafika.
3. Fourgeron, C., Smith, C. L. (1999). French. In *Handbook of the International Phonetic Association*, 78-81. Cambridge: Cambridge University Press.

4. Landau, E., Lončarić, M., Horga, D., & Škarić, I. (1995). Croatian. *Journal of the International Phonetic Association*, 25(02), 83-86.

14. SAŽETAK

Karla Zvonar

PRILAGODBA FRANCUSKIH POSUĐENICA U HRVATSKIM RJEČNICIMA

Problematika posuđenica već dugi niz godina zaokuplja pozornost stručnjaka na području kontaktne lingvistike. Uslijed migracija koje su dovele do doticaja ljudi i njihovih kultura došlo je i do kontakta između dva ili čak i više jezika. Ti kontakti sve više dolaze do izražaja s razvojem tehnologije i komunikacije te povezanosti na svjetskoj razini. Lingvistička istraživanja posuđenica uvijek su poželjna zbog dinamike razvoja jezika. Na taj način moguće je promotriti kretanje određenih jezičnih oblika te donijeti zaključke o većim odstupanjima od norme. Upravo je zato moguće tako često izdavati rječnike. Ovaj rad bavi se prilagodbom francuskih imenica u pet hrvatskih rječnika u razdoblju od 1979. do 2015. godine. Glavna ideja bila je analizirati dosljednosti na fonemskoj i naglasnoj razini te promjene i stanja vezana uz godinu izdanja rječnika. Je li u novim rječnicima prag tolerancije prema oblicima koji nisu u skladu s hrvatskom naglasnom normom snižen? Dolazi li do izgovornih varijanti u nekom rječničkom izdanju? Ima li neočekivanih oblika u starijim izdanjima? Ovo su samo neka od pitanja na koja smo pokušali odgovoriti ovim istraživanjem.

Ključne riječi: posuđenice, kontaktna lingvistika, hrvatski jezik, francuski jezik, ortoepija

15. SUMMARY

Karla Zvonar

FRENCH LOANWORD ADAPTATIONS IN CROATIAN DICTIONARIES

Experts in the field of contact linguistics have been occupied with the issue of loanwords for a long period of time. As a result of migration, people and their cultures came in contact with each other, as well as their languages. These contacts are even more pronounced with the development of the technology and communication systems which result in a great global connection. Linguistic researches of loanwords are always welcome due to the dynamics of language development. This way, it is possible to observe the movement of certain language forms, speculate and draw conclusions about greater deviations from the norm. This is the reason why it is feasible to publish dictionaries very often. In this paper the main subject is the adaptation of French nouns in five Croatian dictionaries from 1979 to 2015. The idea was to analyse and record the consistency considering phonemic and accentual level as well as the changes and the general situation related to a publishing year. Is tolerance threshold of forms which are not in accordance with Croatian accentual norm lowered in newer dictionary editions? Do the variants of pronunciation exist in some dictionary editions? Are there any unexpected forms in older editions? These are some of the questions that we tried to answer in this research.

Key words: loanwords, contact linguistics, Croatian, French, orthoepy

16. ŽIVOTOPIS

Karla Zvonar rođena je 7. siječnja 1995. godine u Zagrebu. Osnovnu školu i jezičnu gimnaziju završila je u Bjelovaru. Filozofski fakultet upisuje 2013. godine, smjer fonetika i francuski jezik i književnost. Na preddiplomskom studiju bila je demonstratorica Odsjeka za fonetiku na kolegiju Ortoepija hrvatskoga jezika I, a na prvoj godini diplomskoga studija demonstratorica na kolegiju Govorništvo. Završetkom preddiplomskoga studija stekla je status iznimno uspješnog studenta. 2016. godine upisuje diplomski studij fonetike, smjer Rehabilitacija slušanja i govora, i francuskog jezika i književnosti, nastavnički smjer. U akademskoj godini 2016./2017. primala je stipendiju za izvrsnost Sveučilišta u Zagrebu. U travnju 2016. godine sudjelovala je u organizaciji i pripremama međunarodnog znanstvenog Kongresa o Frankofoniji *Francontraste*, a prosincu 2016. godine u organizaciji znanstvenog skupa *Istraživanja govora*. Bila je govorna trenerica na dvodnevnom stručnom treningu usavršavanja govorničkoga umijeća „Školska govornica“ u Gimnaziji Josipa Slavenskoga Čakovec u travnju 2017. godine. Članica je Kluba studenata fonetike Eufonija te u sklopu njega organizira projekte od kojih je najpoznatiji *Edukacijski trening za nefonetičare*. Govori francuski, engleski i njemački jezik.

17. PRILOG

KLAIĆ 1979.	ANIĆ 1991.	ŠONJE 2000.	KLAIĆ 2012.	VRH 2015.	BROJ SLOGOVA	POMICANJE NAGLASKA ZA x SLOGOVA
abàžūr	abàžūr	abàžūr	abàžur	abàžūr	3	1 (+ 1 zanaglasna)
abònmān	abònmān	abònmān	abònmān (abonmān)	abònmān	3	abònmān = 1 (+ 1 zanaglasna) ; abonmān = 0
adrèsa	adrèsa	adrèsa	adrèsa	adrèsa	3	0 (fr. adresse [adres])
àdūt	àdūt	àdūt	àdūt	àdūt	2	1 (+ 1 zanaglasna)
aféra	aféra	aféra	aféra	aféra	3	0 (fr. affaire [afèr])
àkord	àkord	àkord	àkord	àkord	2	1
àktēr	àkter	àktēr	àktēr	àktēr	2	1 (+ 1 zanaglasna)
aléja	aléja	aléja	aléja	aléja	3	0 (fr. allée [ale])
alijànsa	alijànsa	alijànsa	alijànsa (alijànsa)*	alijànsa	4	alijànsa = 0 ; alijànsa = 1 (fr. alliance [aljās])
amàndmān	amàndmān	amàndmān	amàndmān	amàndmān	3	1 (+ 1 zanaglasna)
ambaláža	ambaláža	ambaláža	ambaláža	ambaláža	4	0 (fr. emballage [ābalaž])

ambàsādor	ambàsādor	ambàsādor	ambàsādor	ambasádor (ambàsādor)	4	2 (+ 1 zanaglasna)
angāžmān	angāžmān	angāžmān	angāžmān	angāžmān	3	1 (+ 1 zanaglasna)
ankēta	ankēta	ankēta	ankēta	ankēta	3	0 (fr. enquête [ãkɛt])
ansāmbļ	ansāmbļ	ansāmbļ	ansāmbļ	ansāmbļ	3	0 (fr. ensemble [ãsãbl])
apārtmān	apārtmān	apārtmān	apārtmān	apārtmān	3	1 (+ 1 zanaglasna)
arānžmān	arānžmān	arānžmān	arānžmān	arānžmān	3	1 (+ 1 zanaglasna)
arbitrāža	arbitrāža	arbitrāža	arbitrāža	arbitrāža	4	0 (fr. arbitrage [arbitraʒ])
asortimān	asortimān	asortimān	asortimān	asortimān	4	1 (+ 1 zanaglasna)
atāšej (atāšē)	atāšē	atāšē	atāšē (atašē)	atāšē	3	atāšē = 1 (+ 1 zanaglasna) ; atašē = 0
ateljēr (atēljē)*	atēlje	ateljēr	atēljē (ateljē)	atēljē (ateljēr)	ateljē = 3 ; ateljēr = 4	ateljēr = 1 (+ 1 zanaglasna) ; atēljē = 1 (+ 1 zanaglasna) ; ateljē = 0 (fr. atelier)
avantúra	avantúra	avantúra	avantúra	avantúra	4	0 (fr. aventure [avãtyr])
avēnija	avēnija	avēnija (ävēnija)	avēnija	avēnija	4	1 (fr. avenue [av(ə)ny])
barijēra	barijēra	barijēra	barijēra	barijēra	4	0 (fr. barrière [barjɛr])
bātērija	bātērija	batērija	bātērija	bātērija	4	bātērija = 3 (+ 1 zanaglasna) ; batērija = 2

bàzēn (bàsēn)	bazèn*	bàzēn	bàzēn	bàzēn	2	1 (+ 1 zanaglasna)
bidē	bidē	bidē	bidē (bidē)	bidē	2	bidē = 1 (+ 1 zanaglasna) ; bidē = 0
bifē	bife	bifē	bifē (bifē)	bifē	2	bifē = 1 (+1 zanaglasna) ; bifē = 0
birō	birō	birō	birō (birò)	birō	2	birō = 1 (+1 zanaglasna) ; birò = 0
biskvīt	biskvīt	biskvīt	biskvīt	biskvīt	2	1 (+ 1 zanaglasna)
boéma (bòēm) (bohéma)	bòēm	bòēm	bòēm	bòēm	2	1 (+ 1 zanaglasna)
briljant (briljant)*	briljant (briljant)*	briljant (briljant)*	briljant (briljant)*	briljant	briljant = 2 ; briljant = 3	1
budòār	budòār	budòār	budòār	budòār	3	1 (+ 1 zanaglasna)
bùjōn (bùljōn)	bùjōn	bùjōn	bùjōn (bùljōn)	bùjōn	2	1 (+1 zanaglasna)
butīk (bùtika)	bùtik	bùtik	bùtik (butīk)	bùtik	2	bùtik = 1 ; butīk = 0 ; bùtik = 1 (+1 zanaglasna)
debàta	debàta	debàta	debàta	debàta	3	debàta = 0 (fr. débat)
dèbī	dèbi	dèbī	dèbī (debī)	dèbī	2	dèbī = 1 (+1 zanaglasna) ; debī = 0
dekàdent	dekàdent	dekàdent	dekàdent	dekàdent	3	1
dekòltē	dekòlte	dekòltē	dekòltē (dekoltê)	dekòltē	3	dekòltē = 1 (+1 zanaglasna) ; dekoltê = 0

dispānzēr	dispānzēr	dispānzēr	dispānzēr	dispānzēr	3	1 (+ 1 zanaglasna)
dòsjē	dòsje	dòsjē	dòsjē (dosjē)	dòsjē	2	dòsjē = 1 (+1 zanaglasna) ; dosjē = 0
dublèta	dublèta	dublèta	dublèta	dùbleta (dublèta)	3	dùbleta = 1 ; dublèta = 0
ekìpa	ekípa	ekìpa	ekìpa (ekípa)	ekípa (ekìpa)	3	0 (fr. équipe [ekip])
èkrān	èkrān	èkrān	èkrān	èkrān	2	1 (+ 1 zanaglasna)
etāpa	etápa	etāpa	etāpa	etāpa	3	0 (fr. étape [etap])
etáža	etáža	etáža	etáža	etáža	3	0 (fr. étage [etaʒ])
etikéta	etikéta	etikéta	etikéta	etikéta	4	0 (fr. étiquette [etiket])
fijàker	fijáker	fijàker	fijàker	fijàker (fijáker)	3	0 (fr. fiacre [fjakR])
finèsa	finèsa	finèsa	finèsa	finèsa	3	0 (fr. finesse [fines])
fràpē	fràpē	-	fràpē (frapê)	fràpē	2	fràpē = 1 (+1 zanaglasna) ; frapê = 0
frizúra	frizúra	frizúra	frizúra	frizúra	3	0 (fr. frisure [frizyR])
frižidēr	frižidēr	frižidēr	frižidēr	frižidēr	3	1 (+ 1 zanaglasna)
garnitúra	garnitúra	garnitúra	garnitúra	garnitúra	4	0 (fr. garniture [garnityR])
garsonijéra	garsonijéra	garsonijéra	garsonijéra	garsonijéra	4	0 (fr. garçonnière [garsonjER])
garáža	garáža	garáža	garáža	garáža	3	0 (fr. garage [garaʒ])
gèl	gèl	gèl	gèl	gèl	1	0 (fr. gel [ʒel])

glazúra	glazúra	glazúra	glazúra	glazúra	3	0 (fr. glaçure [glasyR])
gravíra (gravúra)	gravíra (razg. gravura)	gravíra	gravíra (gravúra)	gravíra (gravúra)	3	0 (fr. gravure [gravyR])
interijēr	interijēr	interijēr	interijēr (enterijēr)	interijēr	4	1 (+1 zanaglasna)
kabàrēt (kabàrē)	kabàret (kabàrē)*	kabàret (kabàrē)*	kabàrēt (kabàrē, kabarē)**	kabàret (kabàrē)*	3	kabàrēt/kabàrē = 1 (+1 zanaglasna) ; kabarē = 0
kabinēt	kabinēt	kabinēt	kabinēt	kabinēt	3	kabinēt = 1 (+1 zanaglasna)
kabriòlet	kabriòlet	kabriòlet	kabriòlet	kabriòlet	4	kabriòlet = 1
kádar	kádar	kádar	kádar	kádar	2	kádar = 0 (fr. cadre [kadR])
kampànja	kampànja	kampànja	kampànja	kampànja	3	0 (fr. campagne [kãpaŋ])
kamufláža	kamufláža	kamufláža	kamufláža	kamufláža	4	0 (fr. camouflage [kamuflaz])
kàrē	kàrē	kàrē	kàrē (karē)	kàrē	2	kàrē = 1 (+1 zanaglasna) ; karē = 0
klòšār	klòšar*	klòšār	klòšār (klošār)*	klòšār	2	klòšār = 1 (+1 zanaglasna) ; klošār = 0
kòmfor	kòmfor	kòmfor	kòmfor (kònför)	kòmfor	2	1 (+1 zanaglasna)
kòntrast	kòntrast	kòntrast	kòntrast	kòntrast	2	1
kòrzet	kòrzet	kòrzet	kòrzet (korzèt)	kòrzet	2	kòrzet = 1 ; korzèt = 0
kòstīm	kòstīm	kòstīm	kòstīm	kòstīm	2	kòstīm = 1 (+1 zanaglasna)

kòšmar	kòšmar	kòšmār	kòšmār	kòšmār	2	kòšmar = 1 (+ 1 zanaglasna)
kòtlet	kòtlet	kòtlēt	kòtlēt	kòtlēt	2	kòtlēt = 1 (+ 1 zanaglasna)
kravàta	kravàta	kravàta	kravàta	kravàta	3	0 (fr. cravate [kravat])
kùpōn	kùpōn	kùpōn	kùpōn	kùpōn	2	1 (+ 1 zanaglasna)
-	-	-	kroàsān (kroasân)	kroàsān	3	kroàsān = 1 (+ 1 zanaglasna) ; kroasân = 0
lùster	lùster	lùster	lùster	lùster	2	0 (fr. lustre [lystr])
lùtrija	lùtrija	lùtrija	lùtrija	lùtrija	3	lùtrija = 1
makèta	makèta	makèta	makèta	makèta	3	0 (fr. maquette [maket])
mànēvar	mànēvar	mànēvar	mànēvar	manévar (mànēvar)	3	manévar = 0 ; mànēvar = 1 (+ 1 zanaglasna) (fr. manoeuvre [manœvr])
maníra	maníra	maníra	maníra	maníra	3	maníra = 0 (fr. manière [manjer])
mànsārda	mànsārda	mànsārda	mànsārda	mansárda (mànsārda)	3	mansárda = 0 ; mànsārda = 1 (+ 1 zanaglasna) fr. mansarde [māsard]
mènī	mènī	mènī	mènī (menī)	mènī	2	mènī = 1 (+ 1 zanaglasna) ; menī = 0

menùet	menùet	menùet	menùet (menuètt)	menùet	3	menùet = 1 ; menuètt = 0
miljē	miljē	miljē	miljē (miljê)	miljē	2	miljē = 1 (+ 1 zanaglasna) ; miljê = 0
minēr	minēr	minēr		minēr	2	minēr = 1 (+ 1 zanaglasna)
negližē	negližē	negližē	negližē (negližê)	negližē	3	negližē = 1 (+ 1 zanaglasna) ; negližê = 0
nesèsēr	nèsèsēr (??)	-	nesèsēr (nèseser, nesesêr)	nèsesēr (nesèsêr)	3	nesèsēr = 1 (+ 1 zanaglasna) ; nèseser = 2 ; nesesêr = 0
nìvō	nìvō	nìvō	nìvō (nivô)	nìvō	2	nìvō = 1 (+ 1 zanaglasna) ; nivô = 0
obòa	obòa	obòa	obòa	obòa	3	1
òmlet	òmlet	òmlet	òmlet	òmlet	2	1
òrmār	òrmār	òrmār	òrmār	òrmār	2	1 (+ 1 zanaglasna)
pàkēt	pàkēt	pàkēt	pàkēt	pàkēt	2	1 (+ 1 zanaglasna)
pàndān	pàndān	pàndān	pàndān (pandân)	pàndān	2	pàndān = 1 (+ 1 zanaglasna) ; pandân = 0
pànō	pànō	pànō	pànō (panô)	pànō	2	pànō = 1 (+ 1 zanaglasna) ; panô = 0
pansiōn (penziōn)	pansiōn	pansiōn (penziōn)	pansiōn	pansiōn	3	1 (+ 1 zanaglasna)
paráda	paráda	paráda	paráda	paráda	3	0 (fr. parade [parad])
pàrfēm	pàrfēm	pàrfēm	pàrfēm	pàrfēm	2	1 (+ 1 zanaglasna)

parfimèrija	parfimèrija	parfimèrija	parfimèrija	parfumèrija	5	1
paróla	paróla	paróla	paróla	paróla	3	0 (fr. parole [parɔl])
patróna	patróna	patróna	patróna	patróna	3	0 (fr. patron [patrɔ̃])
patronáža	patronáža	patronáža	patronáža	patronáža	4	0 (fr. patronage [patrɔnaʒ])
paviljōn	paviljōn	paviljōn	paviljōn	paviljōn	3	1 (+ 1 zanaglasna)
pèjzāž (pèjsāž)	pèjzāž	pèjzāž	pèjzāž (pèjsāž)	pèjzāž (pèjsāž)	2	1 (+1 zanaglasna)
penjòār	penjòār	-	penjòār (penjoār)	penjòār	3	penjòār = 1 (+ 1 zanaglasna) ; penjoār = 0
perika	pèrika	pèrika	pèrika (perika)	perika (pèrika)	3	perika = 0 ; pèrika = 1 (fr. perruque [peryk])
pèrōn	pèrōn	pèrōn	pèrōn	pèrōn	2	1 (+ 1 zanaglasna)
pètārda	pètārda	pètārda	pètārda	pètārda	3	1 (+ 1 zanaglasna)
pijedestāl	pijedestāl	pijedestāl	pijedestāl	pijedestāl	4	1 (+ 1 zanaglasna)
piōn	pījūn	pījūn	pījūn (piōn)	pījūn	2	1 (+1 zanaglasna)
piōnīr	piōnīr	piōnīr	piōnīr	piōnīr	3	1 (+ 1 zanaglasna)
pirē	pirē	pirē	pirē (pirē)	pirē	2	pirē = 1 (+1 zanaglasna) ; pirē = 0
plāfōn	plāfōn	plāfōn	plāfōn	plāfōn	2	plāfōn = 1 (+ 1 zanaglasna)

plàtō	plàtō	plàtō	plàtō (platō)	plàtō	2	plàtō = 1 (+1 zanaglasna) ; platō = 0
pledoàjē	pledoàjē	pledoàjē	pledoàjē (pledoajē)	pledoàjē	4	pledoàjē = 1 (+1 zanaglasna) ; pledoajē = 0
pòēn	pòēn	pòēn	pòēn	pòēn	2	1 (+ 1 zanaglasna)
pòkāl	pòkāl	pòkāl	pòkāl	pòkāl	2	1 (+ 1 zanaglasna)
pòltrōn	pòltrōn	pòltrōn	pòltrōn	pòltrōn	2	1 (+ 1 zanaglasna)
pòrtfēlj	pòrtfēlj	pòrtfēlj	pòrtfēlj	pòrtfelj	2	1 (+ 1 zanaglasna)
pòrtīr	pòrtīr	pòrtīr	pòrtīr	pòrtīr	2	1 (+ 1 zanaglasna)
póza	póza	póza	póza	póza	2	0 (fr. pose [poz])
pròfil	pròfil	pròfil	pròfil	pròfil	2	1 (+ 1 zanaglasna)
prosedē	prosèdē	prosèdē	prosèdē (prosedē)	prosèdē	3	prosèdē = 1 (+ 1 zanaglasna) ; prosedē = 0
púder	púder	púder	púder	púder	2	0 (fr. poudre [pudr])
ràgū	ràgu	ràgū	ràgū (ragū)	ràgū	2	ràgū = 1 (+1 zanaglasna) ; ragū = 0
ràkurs	ràkurs	ràkurs	ràkurs	ràkurs	2	1 (fr. raccourci [rakursi])
ràport	ràport	ràport	ràport	ràport	2	1
rèfrēn	rèfrēn	rèfrēn	rèfrēn	rèfrēn	2	1 (+ 1 zanaglasna)

règistar	règistar	règistar	règistar	registar (règistar)	3	registar = 0 ; règistar = 1
rèmont	rèmont	rèmont	rèmont	rèmont (remònt)	2	rèmont = 2 (fr. remontage (rəmõtaz])
renesànsa	renèsānsa*	renesànsa	renesànsa	renesànsa	4	renesànsa = 0 (fr. renaissance [rənēsās])
renòmē	renòme	renòmē	renòmē (renomē)	renòmē	3	renòmē = 1 (+1 zanaglasna) ; renomē = 0
repertōār	repertōār	repertōār	repertōār	repertōār	4	repertōār = 1 (+ 1 zanaglasna)
rèplika	rèplika	rèplika (rèplika)	rèplika	rèplika	3	1
restòrān	restòrān	restòrān	restòrān	restòrān	3	1 (+ 1 zanaglasna)
rèsursa	rèsurs	rèsurs	rèsurs (resürs)	rèsurs	2	rèsurs = 1 ; resürs = 0
rèvers	rèvērs	rèvērs	rèvers (revèrs)*	rèvers	2	rèvers = 1 ; revèrs = 0
rèvija	rèvija	rèvija (rèvija)	rèvija	rèvija	3	1
rezimē	rezimē	rezimē	rezimē (rezimē)	rezimē	3	rezimē = 1 (+1 zanaglasna) ; rezimē = 0
rèžija	rèžija	rèžija (rèžija)	rèžija	rèžija	3	1
rivāl	rivāl	rivāl	rivāl	rivāl	2	1 (+1 zanaglasna)
rokòkō	rokòkō	rokòkō	rokòkō (rokokō)	rokòkō	3	rokòkō = 1 (+1 zanaglasna) ; rokokō = 0

ròmān	ròmān	ròmān	ròmān	ròmān	2	1 (+ 1 zanaglasna)
romānsa (romānca)	romānca	romānca	romānsa (romānca)	romānca	3	0 (fr. romance [rɔmās])
romāntika	romāntika	romāntika	romāntika	romāntika	4	1
ròndo	ròndo	-	rondô	ròndo	2	ròndo = 1 ; rondô = 0
rutīna	rutīna	rutīna	rutīna	rutīna	3	0 (fr. routine [rutin])
sālōn	sālōn	sālōn	sālōn	sālōn	2	1 (+ 1 zanaglasna)
seānsa	seānsa	seānsa	seānsa	seānsa	3	0 (fr. séance [seās])
sèrvīs	sèrvīs	sèrvīs	sèrvīs (sèrvis)*	sèrvīs	2	1 (+ 1 zanaglasna) ; 1
sezóna	sezóna	sezóna	sezóna	sezóna	3	0 (fr. saison [sezō])
siluèta	siluèta	siluèta	siluèta (silhuèta)	siluèta (silhuèta)	4	0 (fr. silhouette [silwet])
sinèast	sinèast	sinèast	sinèast (sineäst)	sinèast	3	sinèast = 1 ; sineäst = 0
suvènīr	suvènīr	suvènīr	suvènīr	suvènīr	3	1 (+ 1 zanaglasna)
šampinjōn	šampinjōn	šampinjōn	šampinjōn	šampinjōn	3	1 (+ 1 zanaglasna)
šampionāt	šampionāt	šampionāt	šampionāt	šampionāt	4	1 (+ 1 zanaglasna)
šānsa	šānsa	šānsa	šānsa	šānsa (šānsa)	2	0 (fr. chance [šās])
šarlātān	šarlātān	šarlātān	šarlātān	šarlātān	3	1 (+1 zanaglasna)
rēšō	-	rēšō	rēšō (rešō)	rēšō	2	rēšō = 1 (+1 zanaglasna) ; rešō = 0

šàtō (šòdō)*	šàto	-	šàtō (šatō)*	šàtō	2	1 (+ 1 zanaglasna)
šòfer	šòfer	šòfēr	šòfēr	šòfēr	2	1 (+ 1 zanaglasna)
švālēr	švāler	švāler	švālēr	-	2	1 (+ 1 zanaglasna)
tabùret	tabùre	tabùre	tabùret (taburê)**	tabùrē	3	tabùret = 1 ; tabùrē = 1 (+ 1 zanaglasna) ; taburê = 0
tàmpōn	tàmpōn	tàmpōn	tàmpōn	tàmpōn	2	1 (+ 1 zanaglasna)
tèrōr	tèrōr	tèrōr	tèrōr	tèrōr	2	1 (+1 zanaglasna)
tìrkīz	tìrkīz	tìrkīz	tìrkīz	tìrkīz	2	1 (+ 1 zanaglasna)
trètmān	trètmān	trètmān	trètmān	trètmān	2	1 (+ 1 zanaglasna)
trèzōr	trèzōr	trèzōr	trèzōr	trèzōr	2	1 (+ 1 zanaglasna)
trikō	trikō	trikō	trikō (trikō)	trikō	2	trikō = 1 (+ 1 zanaglasna) ; trikō = 0
tùrnīr	tùrnīr	tùrnīr	tùrnīr	tùrnīr	2	1 (+ 1 zanaglasna)
uvertíra	uvertíra	uvertíra	uvertíra	uvertíra	4	0 (fr. ouverture [uvertyr])
varijètē	varijètē	varijètē	varijètē (varijetê)	varijètē	4	varijètē = 1 (+1 zanaglasna) ; varijetê = 0
vazèlīn	vazèlīn	vazèlīn	vazèlīn	vazèlīn	3	1 (+1 zanaglasna)
vèlūr	vèlūr	vèlūr	vèlūr	vèlūr	2	1 (+ 1 zanaglasna)

vìzīr	vìzīr	vìzīr	vìzīr	vìzīr	2	1 (+ 1 zanaglasna)
vòlān	vòlān	vòlān	vòlān	vòlān	2	1 (+ 1 zanaglasna)
žèlē	žèlē	žèlē	žèlē (žèlē)	žèlē	2	žèlē = 1 (+1 zanaglasna) ; želē = 0
žètōn	žètōn	žètōn	žètōn	žètōn	2	1 (+ 1 zanaglasna)
žilēt	žilēt	žilēt	žilēt (žilēt)	žilēt	2	žilēt = 1 (+ 1 zanaglasna) ; žilēt = 0
žipōn	žipōn	-	žipōn	žipōn	2	1 (+ 1 zanaglasna)
žirī	žiri	žirī	žirī (žirī)	žirī	2	žirī = 1 (+ 1 zanaglasna) ; žirī = 0
žurnāl	žurnāl	žurnāl	žurnāl	žurnāl	2	1 (+ 1 zanaglasna)
dublete: 0	dublete: 0	dublete: 4	dublete: 48	dublete: 11		
izgovorne varijante: 13	izgovorne varijante: 3	izgovorne varijante: 3	izgovorne varijante: 12	izgovorne varijante: 5		
naglasak na 1. slogu = 98	naglasak na 1. slogu = 93	naglasak na 1. slogu = 94	naglasak na 1. slogu = 97	naglasak na 1. slogu = 96		
naglasak na 2. slogu = 73	naglasak na 2. slogu = 69	naglasak na 2. slogu = 64	naglasak na 2. slogu = 95	naglasak na 2. slogu = 74		
naglasak na 3. slogu = 24	naglasak na 3. slogu = 21	naglasak na 3. slogu = 22	naglasak na 3. slogu = 39	naglasak na 3. slogu = 25		

SVE (i dublete) = 195	SVE (i dublete) = 183	SVE (i dublete) = 183	SVE (i dublete) = 238	SVE (i dublete) = 197		
KU + zanagl. = 112 (57,44%)	KU + zanagl. = 94 (51,4%)	KU + zanagl. = 105 (57,4%)	KU + zanagl. = 114 (47,89%)	KU + zanagl. = 110 (55,84%)		
KU = 49 (25,13%)	KU = 49 (26,8%)	KU = 45 (24,6%)	KU = 50 (21%)	KU = 47 (23,86%)		
KS + zanagl. = 0%	KS + zanagl. = 0%	KS + zanagl. = 1 (0,5%)	KS + zanagl. = 0%	KS + zanagl. = 2 (1,53%)		